

บทที่ 4

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ และลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการศึกษาในบทนี้ ประกอบด้วย ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก และผลการสังเกตการณ์ในภาคสนาม ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายในการจัดทำโครงการและการบริหารชุมชนบ้านเอื้ออาทร เพื่อเป็นข้อมูลที่แสดงถึงการแปลงนโยบายการพัฒนาที่อยู่อาศัยไปสู่การปฏิบัติในระดับปัจเจกนำเข้า และลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับตัวแปรอิสระในระดับปัจเจกนำเข้าและตัวแปรอิสระในระดับปัจเจกผ่าน ซึ่งจะใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์กับปัจจัยผลผลิตหรือคุณภาพชีวิตของประชากรที่มีรายได้น้อยในโครงการบ้านเอื้ออาทร นอกจากนั้น ยังมีข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทั่วไปด้านอื่นๆ และสิ่งอำนวยความสะดวกหรือบริการที่จำเป็นต่อการอยู่อาศัยในโครงการ ซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานที่จะทำให้เข้าใจถึงวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ตามหัวข้อต่างๆ ดังนี้คือ

- ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกและผลการสังเกตการณ์ในภาคสนาม
- ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ตัวแปรอิสระในระดับปัจเจกนำเข้า และตัวแปรอิสระในระดับปัจเจกผ่าน
- ลักษณะทั่วไปด้านอื่นๆ ของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ลักษณะทั่วไปเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง และลักษณะทั่วไปเกี่ยวกับการอยู่อาศัยในโครงการบ้านเอื้ออาทร
- สิ่งอำนวยความสะดวกหรือบริการที่จำเป็นต่อการอยู่อาศัยในโครงการ

โดยสามารถอธิบายรายละเอียดในแต่ละหัวข้อได้ ดังนี้

4.1 ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

จากการสำรวจและสังเกตการณ์ในภาคสนาม รวมทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหารระดับสูงที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำโครงการบ้านเอื้ออาทร ซึ่งประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนักวิเคราะห์โครงการลงทุนภาครัฐ สศช. รองผู้ว่าการการเคหะแห่งชาติ ที่รับผิดชอบงานด้านการพัฒนาชุมชนและการบริหารชุมชน ผู้ช่วยผู้ว่าการการเคหะแห่งชาติ ที่รับผิดชอบงานด้านการวางแผนและออกแบบสถาปัตยกรรม และผู้ช่วยผู้ว่าการการเคหะแห่งชาติ ที่รับผิดชอบงานด้านการออกแบบทางวิศวกรรมและระบบการก่อสร้าง รวมทั้งการสอบถามข้อมูลจากผู้รับบริหารชุมชนบ้านเอื้ออาทร โดยรายละเอียดของผลการศึกษา มีดังนี้

4.1.1 ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก

1) นโยบายการพัฒนาที่อยู่อาศัยตามโครงการบ้านเอื้ออาทร

การศึกษานโยบายการพัฒนาที่อยู่อาศัยตามโครงการบ้านเอื้ออาทร โดยการสัมภาษณ์ นายประทีป อธิเมฆินทร์ ผู้ช่วยผู้ว่าการการเคหะแห่งชาติ ที่รับผิดชอบงานด้านการวางแผนและ ออกแบบสถาปัตยกรรม (ประทีป อธิเมฆินทร์, สัมภาษณ์, 15 มิถุนายน 2549) พอสรุปได้ว่า “การจัดทำโครงการบ้านเอื้ออาทรเริ่มต้นจากการแถลงนโยบายของรัฐบาล ซึ่งเกิดจากแนวคิดของ นายกรัฐมนตรี พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร ที่ได้เดินทางไปดูงาน ณ ประเทศสหพันธรัฐรัสเซีย และ ได้เห็นตัวอย่างการจัดสร้างที่อยู่อาศัยสำหรับประชากรที่มีรายได้น้อยจำนวน 1,000,000 หน่วย จึงมี นโยบายที่จะจัดสร้างที่อยู่อาศัยสำหรับประชากรที่มีรายได้น้อยในประเทศไทย จำนวน 600,000 หน่วย”

นอกจากนั้น ได้สัมภาษณ์นายชาญวิทย์ อมตะมาตุชาติ ผู้อำนวยการสำนักวิเคราะห์ โครงการลงทุนภาครัฐ สศช. (ชาญวิทย์ อมตะมาตุชาติ, สัมภาษณ์, 3 กรกฎาคม 2549) ซึ่งให้ ความเห็นโดยสรุปว่า “การจัดทำโครงการบ้านเอื้ออาทรจะช่วยให้ประชากรที่มีรายได้น้อยมีโอกาส มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง และทำให้มีสถานะความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น นอกจากนี้ การลงทุนจัดทำโครงการจะช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศโดยรวมอีกทางหนึ่งด้วย”

ทั้งนี้ จากการสังเกตของผู้วิจัย อาจกล่าวได้ว่า การจัดทำโครงการบ้านเอื้ออาทร เป็นนโยบายเร่งด่วน จึงมีลักษณะที่ดูเหมือนว่ารัฐบาลมอบหมายให้ กคช. ดำเนินการโดยตรง โดยที่ สศช. ไม่ได้ทำหน้าที่ในการวิเคราะห์ความเป็นไปได้และความเหมาะสมของโครงการตามที่เคยปฏิบัติ กับโครงการโดยทั่วไป สศช. จึงมีหน้าที่ในการประสานงานและร่วมมือกับ กคช. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการนำเสนอขออนุมัติโครงการต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐบาล เท่านั้น

2) การได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐ

การศึกษาเกี่ยวกับการได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐเพื่อจัดทำโครงการบ้านเอื้ออาทร โดยการสัมภาษณ์นายประทีป อธิเมฆินทร์ (สัมภาษณ์, 15 มิถุนายน 2549) พอสรุปได้ว่า “การที่รัฐ ให้เงินอุดหนุนจำนวน 80,000 บาทต่อหน่วย เป็นจำนวนที่น้อยกว่าที่ กคช. เคยได้รับเพื่อจัดทำ โครงการจัดหาที่อยู่อาศัยใหม่ ซึ่งรัฐให้เงินอุดหนุนในปี พ.ศ. 2546 จำนวน 96,000 บาทต่อหน่วย จึงไม่เพียงพอที่จะช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยได้จริง ทำให้ผู้มีรายได้น้อยส่วนหนึ่งไม่ผ่านการพิจารณา ให้สินเชื่อจากสถาบันการเงิน ทั้งนี้ การที่รัฐให้เงินอุดหนุนเท่ากับการจัดทำโครงการบ้านมั่นคง ซึ่งดำเนินการโดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) เนื่องจากเป็นการพิจารณาให้เงินอุดหนุนจากรัฐในการประชุมคราวเดียวกัน”

3) ทำเลที่ตั้งโครงการ

การศึกษาเกี่ยวกับทำเลที่ตั้งโครงการบ้านเอื้ออาทร โดยการสัมภาษณ์นายประทีป อิทธิเมฆินทร์ (สัมภาษณ์, 15 มิถุนายน 2549) พอสรุปได้ว่า “การเลือกทำเลที่ตั้งและการวางผังโครงการ เป็นเรื่องที่มีผลต่อวิถีชีวิตและพฤติกรรมการอยู่อาศัย โดยผู้มีรายได้น้อยส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ไม่มียานพาหนะ เป็นของตนเอง ดังนั้น ที่ตั้งโครงการจึงสมควรอยู่ในจุดที่มีระบบขนส่งมวลชนให้บริการเพื่อความสะดวก ในการเดินทางไปยังแหล่งงาน และระยะทางในการเดินทางเข้าออกภายในโครงการจะต้องไม่ไกลเกินไป นอกจากนี้ ควรอยู่ใกล้สถานที่ราชการ โรงเรียนระดับประถมศึกษา และศาสนสถาน ส่วนในด้านการวางผังโครงการได้วางแนวทางในการออกแบบตามมาตรฐานชุมชนที่เหมาะสมกับการอยู่อาศัย โดยการวางผังอาคารตามทิศทางลม มีพื้นที่ว่างสาธารณะ ศูนย์ชุมชน ลานกีฬา พื้นที่พณิชยกรรม มีระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการที่จำเป็น ได้แก่ ถนน ระบบระบายน้ำ ระบบบำบัดน้ำเสีย ไฟฟ้าแสงสว่างส่วนกลาง ระบบประปาและโทรศัพท์สาธารณะ โดยออกแบบตามขนาดของโครงการ ซึ่งมีตั้งแต่ 500 หน่วย 1,000 หน่วย และ 2,000 หน่วยต่อโครงการ โดยโครงการใดที่มีจำนวนหน่วยมากกว่า 4,000 หน่วย จะต้องมีการเรียนระดับประถมศึกษาอยู่ในโครงการหรืออยู่ในบริเวณพื้นที่ใกล้เคียง”

4) รูปแบบที่อยู่อาศัยและการจัดทำโครงการ

การศึกษารูปแบบที่อยู่อาศัยและการจัดทำโครงการ โดยการสัมภาษณ์นายประทีป อิทธิเมฆินทร์ นายวิศิษฐ์ วงศ์มาศา ผู้ช่วยผู้ว่าการการเคหะแห่งชาติ ที่รับผิดชอบงานด้านการออกแบบทางวิศวกรรมและระบบการก่อสร้าง และนางสาววรรณุช จิตธรรมสถาพร รองผู้ว่าการการเคหะแห่งชาติ ที่รับผิดชอบงานด้านการพัฒนาชุมชนและการบริหารชุมชน พอสรุปได้ดังนี้

(1) แนวคิดในการออกแบบหน่วยพักอาศัย ประกอบด้วย อาคารแนวราบและอาคารชุด 5 ชั้น (ประทีป อิทธิเมฆินทร์, สัมภาษณ์, 15 มิถุนายน 2549) ซึ่งมีลักษณะที่สำคัญดังนี้

- อาคารแนวราบ ที่เป็นต้นแบบของโครงการบ้านเอื้ออาทรเป็นแบบบ้านเดี่ยว 2 ชั้น มีพื้นที่ใช้สอยประมาณ 51.8 ตารางเมตร มี 2 ห้องนอน 1 ห้องน้ำ พื้นที่ชั้นล่างบางส่วนเป็นใต้ถุนโล่ง “แบบบ้าน 2 ชั้นนี้เป็นการประยุกต์ใช้แบบที่เตรียมไว้สำหรับก่อสร้างในที่ดินแปลงโล่งในโครงการจัดหาที่อยู่อาศัยใหม่ โดยมีค่าก่อสร้างประมาณ 150,000 บาทต่อหน่วยในปี พ.ศ. 2546 และสามารถปลูกสร้างในขนาดที่ดิน 6.00 x 13.00 เมตร ซึ่งแนวคิดในการออกแบบ คือ ทำให้เกิดบรรยากาศแบบบ้านไทยในอดีตที่เป็นบ้านใต้ถุนโล่ง มีความเป็นอยู่แบบวิถีไทย เมื่อมาพัฒนาเป็นต้นแบบบ้านเดี่ยวสำหรับโครงการบ้านเอื้ออาทร ได้ปรับเปลี่ยนคุณภาพของวัสดุก่อสร้างให้ดีขึ้นตามระดับรายได้ของประชากรเป้าหมาย และพัฒนาโครงสร้างของอาคารให้มีความมั่นคงถาวรมากขึ้น โดยสามารถรองรับผู้อยู่อาศัยในระดับปกติได้ประมาณ 4 คนต่อหลังคาเรือน”

- อาคารชุด เป็นอาคารสูง 5 ชั้น โดยในระยะแรกมีทั้งห้องชุดขนาด 24 ตารางเมตร สำหรับผู้มีรายได้ไม่เกิน 10,000 บาทต่อเดือน และห้องชุดขนาด 33 ตารางเมตรสำหรับผู้มีรายได้ไม่เกิน 15,000 บาทต่อเดือน “แนวคิดในการออกแบบห้องชุดขนาด 24 ตารางเมตร ที่เป็นแบบห้องนอนประสงค์นั้น มีพื้นที่ใช้สอยแบบห้องเช่าซึ่งเหมาะสำหรับการอยู่อาศัย 1-2 คน และเป็นการอยู่ในระยะสั้น ส่วนห้องชุดขนาด 33 ตารางเมตร เป็นแบบที่เหมาะสมสำหรับการอยู่อาศัย (optimum requirement) สำหรับครอบครัวที่มีรายได้น้อยของคนไทย คือมี 1 ห้องนอน มีพื้นที่สำหรับรับแขก นั่งเล่นรับประทานอาหาร เฉลียง (สำหรับทำครัวและซักล้าง) ห้องน้ำ และมีพื้นที่สำหรับแบ่งให้ลูกนอนได้ เพื่อความเป็นส่วนตัวของพ่อแม่”

“อย่างไรก็ดี เมื่อมีการเปิดจองโครงการพบว่าประชากรเป้าหมายส่วนใหญ่ต้องการห้องชุดขนาด 33 ตารางเมตร เพราะมีพื้นที่ใช้สอยมากกว่า ในระยะต่อมา กคช. จึงจัดทำเฉพาะห้องชุดขนาด 33 ตารางเมตรเป็นหลัก” (อาคารชุดแต่ละหลังมีห้องชุด 44 หน่วย แบ่งเป็นห้องชุดขนาด 33 ตารางเมตร 40 หน่วย และห้องชุดขนาด 24 ตารางเมตร 4 หน่วย)

(2) การก่อสร้างโครงการ (วิศิษฐ์ วงศ์มาศา, สัมภาษณ์, 22 มิถุนายน 2549)
“แนวคิดสำคัญของการก่อสร้างโครงการบ้านเอื้ออาทร คือ การจัดสร้างหน่วยที่อยู่อาศัยให้ได้จำนวนมากภายในระยะเวลาที่กำหนด (16 เดือน) จึงต้องนำระบบอุตสาหกรรมมาใช้ในการก่อสร้าง โดยเฉพาะกับโครงการประเภทอาคารชุด โดยการผลิตชิ้นส่วนสำเร็จรูปจากโรงงานแล้วนำมาติดตั้ง ณ สถานที่ก่อสร้าง หรือใช้เทคโนโลยีแบบหล่อสำเร็จรูปซึ่งสามารถก่อสร้างได้อย่างรวดเร็ว และอาจกล่าวได้ว่าการก่อสร้างอาคารชุดสำหรับโครงการบ้านเอื้ออาทร เป็นการใช้ระบบการก่อสร้างแบบอุตสาหกรรมอย่างเต็มรูปแบบเป็นครั้งแรกของ กคช. ซึ่งจะเป็ต้นแบบของการจัดทำโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยได้ในระยะต่อไป”

(3) การคัดเลือกผู้อยู่อาศัย (วรรณุช จิตธรรมสถาพร, สัมภาษณ์, 10 กรกฎาคม 2549) กคช. ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิ์จองบ้านเอื้ออาทรที่สำคัญ คือ เป็นผู้ที่ยังไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองและมีรายได้ครัวเรือนไม่เกิน 15,000 บาทต่อเดือน ณ ปี พ.ศ. 2546 รวมทั้งต้องมีหลักฐานที่แสดงว่าได้อยู่อาศัยในจังหวัดเดียวกับที่ตั้งโครงการมาแล้วไม่น้อยกว่า 6 เดือน โดยก่อนการจัดทำโครงการจะมีการเปิดจองเพื่อประเมินความต้องการที่อยู่อาศัย และจะต้องมีผู้จองไม่น้อยกว่า 2 เท่าของจำนวนหน่วยที่จะก่อสร้าง จึงจะถือว่าโครงการนั้นมีความเป็นไปได้และอนุมัติให้ดำเนินการได้ หลังจากนั้นจะคัดเลือกผู้อยู่อาศัยโดยการจับสลาก “ซึ่งวิธีนี้อาจไม่ใช่วิธีที่ดีในเชิงสังคม เพราะผู้อยู่อาศัยในโครงการใดโครงการหนึ่งน่าจะมาจากคนที่มีความเป็นพื้นเพเดียวกัน เช่น เคยอยู่ในชุมชนเดียวกัน มีภูมิลำเนาเดิมจากจังหวัดหรือภาคเดียวกัน เพื่อจะได้อยู่ร่วมกันอย่างมีความเข้าใจและมีความสุข แต่ในทางปฏิบัติไม่สามารถทำได้เนื่องจากจะต้องใช้วิธีที่ทำให้ผู้มีคุณสมบัติถูกต้องมีสิทธิ์เท่าเทียมกัน”

(4) ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำโครงการ (ประทีป อิทธิเมฆินทร์, สัมภาษณ์, 15 มิถุนายน 2549) พอสรุปได้ว่า “ผู้ประกอบการยังขาดความเข้าใจในเรื่องการสร้างชุมชนที่อยู่อาศัย จึงเสนอโครงการที่มีทำเลที่ตั้งไม่เหมาะสม และอาจเป็นไปได้ว่ามีการจ้างให้คนมาจองบ้านเพื่อให้มียอดจองไม่น้อยกว่า 2 เท่าของจำนวนหน่วยที่จะก่อสร้าง เป็นการสร้างอุปสงค์เทียมเพื่อให้ผ่านหลักเกณฑ์ในการพิจารณาโครงการ ซึ่งจะทำให้เกิดปัญหาอาคารคงเหลือจำนวนมากในอนาคต นอกจากนั้น ยังมีปัญหาเกี่ยวกับเทศบัญญัติการก่อสร้างที่ไม่เอื้อต่อการออกแบบที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย เช่น การกำหนดให้ระยะห่างระหว่างบ้านเดี่ยวต้องไม่น้อยกว่า 4.00 เมตร ซึ่งเป็นข้อจำกัดที่ทำให้ไม่สามารถจัดทำบ้านเดี่ยวสำหรับผู้มีรายได้น้อยในระยะต่อไปถ้าไม่มีการแก้ไขหรือผ่อนปรนการบังคับใช้เทศบัญญัติ ในขณะที่สถาปนิกรุ่นใหม่ของ กคช. ยังขาดความประณีตในการออกแบบและวางผังโครงการ ดังจะเห็นได้จากการวางผังบ้านเดี่ยวแบบเรียงแถวโดยไม่ใช้วิธีประกบด้านที่เหมือนกันให้หันเข้าหากัน ตลอดจนการวางผังโดยใช้พื้นที่ที่เป็นเศษที่ดินส่วนที่เหลือของโครงการให้เป็นพื้นที่สวนพักผ่อน ทำให้ไม่เป็นพื้นที่ส่วนกลางของชุมชนอย่างแท้จริง”

5) การสร้างวัฒนธรรมเอื้ออาทร

การศึกษาเกี่ยวกับการสร้างวัฒนธรรมเอื้ออาทร โดยการสัมภาษณ์นางสาววรรณจิตธรรมสถาพร (สัมภาษณ์, 10 กรกฎาคม 2549) พอสรุปได้ว่า “กคช. มีแนวคิดในการพัฒนาชุมชนโดยการจัดให้มีกิจกรรมทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน การฝึกอบรมให้แก่ผู้อยู่อาศัย การฝึกอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาธุรกิจขนาดย่อม ธนาคารขยะ และการใช้จุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพ (EM: effective micro-organism) เพื่อบำบัดน้ำเสีย การจัดแข่งขันกีฬาในชุมชน การจัดกิจกรรมในวันสำคัญประจำปี การจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ การจัดให้มีอาสาสมัครรักษาความปลอดภัย และโครงการชุมชนสีขาวปลอดยาเสพติด นอกจากนั้น ยังมีแนวคิดในการสร้างวัฒนธรรมเอื้ออาทร เพื่อหล่อหลอมผู้อยู่อาศัยที่มาจากวัฒนธรรมที่แตกต่างกันให้มีวัฒนธรรมการอยู่อาศัยร่วมกัน โดยการแบ่งหมวดของวัฒนธรรมออกเป็น 4 ด้านคือ ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านบริการ โดยการจัดกลุ่มของกิจกรรมพัฒนาชุมชนดังกล่าวข้างต้นให้เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างวัฒนธรรมเอื้ออาทรทั้ง 4 ด้านนี้ ซึ่งการพัฒนาชุมชนจะสำเร็จได้ก็โดยอาศัยความร่วมมือจากผู้อยู่อาศัยในชุมชนเป็นหลัก ส่วน กคช. เป็นผู้สนับสนุนและส่งเสริมให้กิจกรรมต่างๆ เกิดขึ้นและเป้าหมายสุดท้ายคือให้ผู้อยู่อาศัยสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ซึ่งการพัฒนาชุมชนตามแนวคิดนี้เป็นการวางรากฐานให้ผู้อยู่อาศัยมีความเข้าใจในการอยู่อาศัยร่วมกันและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนอย่างเป็นระบบ และเมื่อมีการปฏิบัติจนนิสัยก็จะกลายเป็นวัฒนธรรมของชุมชนตามแนวคิดในการสร้างวัฒนธรรมเอื้ออาทร”

6) การบริหารชุมชนและให้บริการชุมชน

การศึกษาเกี่ยวกับการบริหารชุมชนบ้านเอื้ออาทร โดยการสัมภาษณ์นางสาววรรณุช จิตธรรมสถาพร (สัมภาษณ์, 10 กรกฎาคม 2549) พอสรุปได้ว่า “กคช. มีแนวคิดในการจัดตั้ง สหกรณ์บริการหรือองค์กรในรูปแบบอื่นเพื่อให้ทำหน้าที่บริหารชุมชนเอื้ออาทรแบบบูรณาการ ในกรณีที่เป็นโครงการอาคารชุดเมื่อมีการจัดตั้งนิติบุคคลอาคารชุดแล้ว จะต้องหาแนวทางที่จะทำให้สามารถ ดำเนินการร่วมกันได้ โดยสหกรณ์บริการทำหน้าที่ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ส่วนนิติบุคคลอาคารชุด ทำหน้าที่ในการบริหารชุมชน เพราะเป็นเจ้าของพื้นที่ที่ถูกต้องตามกฎหมาย ทั้งนี้ การให้บริการชุมชน ที่สำคัญคือการดูแลพื้นที่ส่วนกลาง ได้แก่ การรักษาความสะอาด การรักษาความปลอดภัย การดูแลระบบบำบัดน้ำเสีย ไฟฟ้าแสงสว่าง และการจ่ายน้ำประปาสำหรับอาคารชุด”

7) ความเหมาะสมเชิงนโยบายในการจัดทำโครงการบ้านเอื้ออาทร

การศึกษาเกี่ยวกับความเหมาะสมเชิงนโยบายในการจัดทำโครงการบ้านเอื้ออาทร โดยการสัมภาษณ์นายประทีป อธิเมฆินทร์ (สัมภาษณ์, 15 มิถุนายน 2549) พอสรุปได้ว่า “แนวคิดในการจัดทำโครงการบ้านเอื้ออาทร คือ การมุ่งช่วยเหลือเฉพาะประชากรที่มีรายได้น้อย ได้มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง ซึ่งในเชิงวิชาการอาจกล่าวได้ว่า การจัดทำโครงการในลักษณะที่ ประชากรในระดับเดียวกันต้องมาอยู่ร่วมกันเป็นจำนวนมาก ทำให้ไม่สามารถเกื้อกูลกันเองได้ การมีคน กลุ่มเดียวกันมากเกินไปทำให้ไม่มีความหลากหลาย ดังนั้น จึงควรจัดทำโครงการที่มีประชากร หลายกลุ่มรายได้ เพื่อการพึ่งพากันเชิงเศรษฐกิจและสังคม”

ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ทำให้ได้ข้อมูลที่แสดงถึงแนวทางในการแปลงนโยบายการพัฒนา ที่อยู่อาศัยไปสู่การปฏิบัติ ประกอบด้วย ความเหมาะสมของการได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐ การเลือก ทำเลที่ตั้งโครงการ การกำหนดรูปแบบที่อยู่อาศัยและการจัดทำโครงการ การสร้างวัฒนธรรมเอื้ออาทร และการบริหารชุมชนและการให้บริการชุมชน ซึ่งเป็นปัจจัยที่เป็นทางเลือกของบุคคลตามลักษณะ ของประชากรเป้าหมาย และทำให้เกิดตัวแปรในระดับปัจจัยผ่านที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิต

4.1.2 ผลการสังเกตการณ์ในภาคสนาม

1) **สัดส่วนการเข้าอยู่อาศัย** จากการสอบถามผู้รับบริหารชุมชนบ้านเอื้ออาทรทั้ง 5 โครงการ พบว่า มีผู้ได้สิทธิ์ไปรับกุญแจบ้านแล้วรวมทั้งสิ้นประมาณ 4,627 ราย จากจำนวนที่อยู่อาศัย 5,118 หน่วย หรือคิดเป็นร้อยละ 90.4 แต่เมื่อจำแนกโครงการตามประเภทอาคาร พบว่า อาคารแนวราบ (บ้านเดี่ยว 2 ชั้น) ซึ่งประกอบด้วยโครงการบ้านเอื้ออาทรวังสิตคลองสามและวังสิตคลองห้ามีผู้ไปรับกุญแจบ้านรวมร้อยละ 69.5 ในขณะที่อาคารชุดซึ่งประกอบด้วยโครงการบ้านเอื้ออาทรบางโหลง ประชาณิเวศน์และห้วยหมาก

มีผู้ไปรับบุญแจกบ้านรวมร้อยละ 95.3 อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาเป็นรายโครงการ พบว่า โครงการบ้านเอื้ออาทรหัวหมากมีผู้ไปรับบุญแจกบ้านมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 99.1 และโครงการบ้านเอื้ออาทรรังสิตคลองห้ามีผู้ไปรับบุญแจกบ้านน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 56.9 ทั้งนี้ จากการสังเกตการณ์คาดว่าสัดส่วนการเข้าอยู่อาศัยของผู้ได้สิทธิ์น่าจะน้อยกว่าสัดส่วนของผู้ไปรับบุญแจกบ้าน เพราะพบว่ามีบ้านว่างค่อนข้างมากโดยเฉพาะในโครงการบ้านเอื้ออาทรรังสิตคลองสามและรังสิตคลองห้า นอกจากนี้ ยังมีผู้อยู่อาศัยบางรายเข้าไปอยู่อาศัยโดยการเช่าช่วงจากเจ้าของบ้าน ซึ่งผู้อยู่อาศัยในชุมชนจะทราบว่าบ้านหลังไหนเป็นบ้านเช่า (จากการสำรวจคาดว่าบ้านเช่าประมาณ ร้อยละ 5) โดยบ้านเช่ามักจะมีสภาพการอยู่อาศัยที่ไม่เป็นระเบียบ ไม่ดูแลรักษาความสะอาดและเสี่ยงดัง สร้างความรำคาญให้แก่บ้านข้างเคียง

2) ความสะอาดและความเป็นระเบียบในชุมชน พบว่า เกือบทุกชุมชนมีความสะอาดและความเป็นระเบียบในระดับปานกลาง เนื่องจากมีพนักงานทำความสะอาดพื้นที่ส่วนกลางน้อย ในขณะที่ผู้อยู่อาศัยบางส่วนไม่รักษาภาวะระเบียบในการอยู่อาศัย มีการเปิดร้านขายของในห้องชุด มีการตากผ้าในพื้นที่ส่วนกลางของอาคารชุดเพราะพื้นที่บริเวณระเบียงของห้องชุดได้รับแสงแดดไม่เพียงพอ มีการนำรถมอเตอร์ไซด์เข้าไปจอดในอาคารบริเวณทางเข้าออกชั้นล่างของอาคารชุด ทำให้กีดขวางทางเดินและเครื่องยนต์ส่งเสียงรบกวน นอกจากนี้ บ่อบำบัดน้ำเสียและบ่อหนองน้ำในโครงการก็มีกลิ่นเหม็น เนื่องจากผู้รับบริหารชุมชนไม่ได้เปิดเครื่องบำบัดน้ำเสียตามที่ผู้ออกแบบกำหนดไว้ เพราะต้องการประหยัดค่ากระแสไฟฟ้า

3) การรักษาความปลอดภัยในชุมชน พบว่า ทุกชุมชนมีพนักงานรักษาความปลอดภัยไม่เพียงพอ และพนักงานรักษาความปลอดภัยที่มีอยู่ก็มีภาพลักษณ์และบุคลิกไม่เหมาะสมกับหน้าที่ ทั้งในด้านการแต่งกายและการปฏิบัติงาน ไม่มีการจัดระบบในการตรวจสอบการเข้าออกของบุคคลภายนอกอย่างจริงจัง บางโครงการมีพนักงานรักษาความปลอดภัยเพียงผลัดละ 1 นาย จึงไม่สามารถทำหน้าที่ดูแลรักษาความปลอดภัยได้อย่างทั่วถึง อย่างไรก็ดี ได้พบว่าโครงการบ้านเอื้ออาทรบางโหนดมีการจัดตั้งอาสาสมัครรักษาความปลอดภัยในชุมชน โดยการรับสมัครจากผู้อยู่อาศัยในชุมชน เพื่อช่วยทำหน้าที่รักษาความปลอดภัยในส่วนที่มีพนักงานไม่เพียงพอ

4) การให้บริการของผู้รับบริหารชุมชน พบว่า มีขีดความสามารถในการให้บริการที่จำกัด เนื่องจากขาดงบประมาณและบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ประกอบกับในโครงการประเภทอาคารชุดมีผู้อยู่อาศัยค่อนข้างมาก จึงทำให้การให้บริการขาดประสิทธิภาพและไม่เป็นที่พอใจของผู้อยู่อาศัยในชุมชน

จากข้อมูลนโยบายและแนวทางในการจัดทำโครงการบ้านเอื้ออาทร ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและผลการสังเกตการณ์ในภาคสนามข้างต้น พอสรุปได้ว่า ปัจจัยนำเข้าเชิงนโยบายซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อย มีประเด็นที่ควรพิจารณาดังนี้คือ (1) การได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐอาจไม่เพียงพอสำหรับประชากรเป้าหมายบางรายที่มีรายได้ต่ำกว่าเกณฑ์ของสถาบันการเงินในการพิจารณาให้สินเชื่อ ซึ่งทำให้เสียโอกาสในการที่จะมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง หรืออาจทำให้มีภาระในการผ่อนชำระค่าบ้านในสัดส่วนที่สูงเมื่อเทียบกับรายได้ที่ได้รับ (2) การเลือกทำเลที่ตั้งโครงการบางแห่งอาจอยู่ไกลจากแหล่งงานหรือชุมชนเมือง ซึ่งทำให้มีสัดส่วนในการเข้าอยู่อาศัยน้อย (3) การออกแบบที่อยู่อาศัยและการจัดทำโครงการ เป็นการออกแบบที่เหมาะสมสำหรับครอบครัวที่มีรายได้น้อย ซึ่งคาดว่าจะเพียงพอสำหรับการมีที่อยู่อาศัยหลังแรก (4) การสร้างวัฒนธรรมในการอยู่อาศัยหรือวัฒนธรรมเอื้ออาทร ซึ่งมุ่งเน้นการรักษาระเบียบการอยู่อาศัยในชุมชน อาจยังไม่บรรลุเป้าหมายเนื่องจากผู้อยู่อาศัยบางรายละเลยต่อการรักษาระเบียบในการอยู่อาศัย และ (5) การให้บริการชุมชน โดยเฉพาะในด้านการรักษาความสะอาดและการรักษาความปลอดภัยในชุมชน อาจยังไม่ได้ผลตามเป้าหมายเนื่องจากสภาพโดยรวมของชุมชนยังไม่สะอาดเท่าที่ควรและมีระบบรักษาความปลอดภัยที่ยังไม่ได้มาตรฐาน

4.2 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่จะกล่าวในส่วนนี้ ประกอบด้วย ตัวแปรอิสระในระดับปัจจัยนำเข้า และตัวแปรอิสระในระดับปัจจัยผ่าน ซึ่งจะใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์กับตัวแปรตามคือปัจจัยผลผลิตหรือคุณภาพชีวิตของประชากรที่มีรายได้น้อยในโครงการบ้านเอื้ออาทร โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.2.1 ตัวแปรอิสระในระดับปัจจัยนำเข้า

ตัวแปรอิสระในระดับปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ การศึกษา สถานภาพการทำงาน รายได้ องค์ประกอบของครอบครัว การมีโรคประจำตัว และสถานภาพการครองครองที่อยู่อาศัยเดิม โดยมีรายละเอียดตามที่แสดงไว้ในตารางที่ 4.1 ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

1) เพศ

จากการเลือกตัวอย่างจำนวน 664 ตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งหนึ่งเล็กน้อยเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 54.2 ส่วนที่เหลือเป็นเพศชาย ร้อยละ 45.8

2) อายุ

อายุเป็นตัวแปรที่มีผลต่อการใช้สิทธิในการจองบ้านเอื้ออาทร โดยผู้จองต้องเป็นผู้บรรลุนิติภาวะที่มีอายุไม่น้อยกว่า 20 ปีหรือบรรลุนิติภาวะโดยการสมรส จากผลการสำรวจ พบว่าอายุโดยเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 37.8 ปี ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 8.8 ปี ตัวอย่างที่มีอายุน้อยที่สุดคือ 21 ปี และอายุมากที่สุดคือ 70 ปี และเมื่อแบ่งเป็น 3 กลุ่มอายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 20-39 ปี คิดเป็นร้อยละ 59.6 รองลงมาคือ 40-59 ปี ร้อยละ 39.0 และมีเพียงร้อยละ 1.4 ที่มีอายุระหว่าง 60-70 ปี ซึ่งสามารถกล่าวได้ว่ากลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดอยู่ในวัยทำงาน

3) สถานภาพสมรส

สถานภาพสมรสมีผลต่อการใช้สิทธิในการจองบ้านเอื้ออาทร โดยผู้ที่มีสถานภาพสมรสสมรสและมีการจดทะเบียนสมรสอย่างถูกต้องตามกฎหมายตามข้อกำหนดของการจัดทำโครงการบ้านเอื้ออาทรจะถือว่าผู้จองและคู่สมรสเป็นบุคคลคนเดียวกันจะต้องนำรายได้ของทั้ง 2 คนมารวมกัน และต้องไม่เกินหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ส่วนผู้ที่สมรสแต่ไม่จดทะเบียนสมรส ตามข้อกำหนดดังกล่าวไม่ถือว่าเป็นบุคคลคนเดียวกัน ซึ่งมีผลต่อการใช้สิทธิในการจองบ้านเอื้ออาทรของประชากรกลุ่มเป้าหมาย ทั้งนี้ จากการเลือกตัวอย่างจำนวน 664 ตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสสมรส คิดเป็นร้อยละ 69.7 ในจำนวนนี้เป็นผู้ที่สมรสและจดทะเบียนสมรส ร้อยละ 38.8 สมรสแต่ไม่จดทะเบียนสมรส ร้อยละ 30.9 ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีผู้ที่สมรสแล้วแต่ไม่จดทะเบียนสมรสค่อนข้างมาก ส่วนที่เหลือมีสถานภาพเป็นโสด ร้อยละ 21.2 และเป็นหม้าย หย่า หรือแยกกันอยู่ ร้อยละ 9.1 ซึ่งอาจกล่าวได้ว่ามีผู้ที่เป็นโสดอยู่ประมาณ 1 ใน 5 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

4) จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่

สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพสมรสสมรสหรือเคยสมรสมีจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่โดยเฉลี่ยเท่ากับ 1.5 คน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่เท่ากับ 1.1 คน ค่าต่ำสุดเท่ากับ 0 คน และค่าสูงสุดเท่ากับ 7 คน และเมื่อแบ่งจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ออกเป็น 4 กลุ่ม พบว่าผู้ที่สมรสแล้วมีบุตร 1-2 คนมีสัดส่วนสูงสุด ร้อยละ 66.7 รองลงมาคือ ยังไม่เคยมีบุตร คิดเป็นร้อยละ 16.6 มีบุตร 3-4 คนและ 5-7 คน ร้อยละ 15.9 และ 0.8 ตามลำดับ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่เพียง 1-2 คน

5) ระดับการศึกษา

ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างคิดเป็นจำนวนปีที่สำเร็จการศึกษาในชั้นเรียนโดยเฉลี่ยเท่ากับ 10.7 ปีหรือจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของจำนวนปีที่เรียนสำเร็จเท่ากับ 4.2 ค่าต่ำสุดเท่ากับ 0 ปี ซึ่งหมายถึงมีกรณีตัวอย่างบางคนที่ไม่ได้เรียนหนังสือ

และค่าสูงสุดเท่ากับ 18 ปี ซึ่งหมายถึงมีกลุ่มตัวอย่างบางส่วนที่สำเร็จการศึกษาถึงระดับปริญญาโท และเมื่อแบ่งกลุ่มการศึกษาออกเป็น 5 ระดับ พบว่ากลุ่มตัวอย่างสำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา และต่ำกว่าเป็นสัดส่วนที่สูงกว่าระดับอื่นๆ โดยคิดเป็นร้อยละ 27.4 รองลงมาคือ สำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ ร้อยละ 25.9 ระดับปริญญาตรีและสูงกว่า ร้อยละ 19.4 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับอนุปริญญาหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ร้อยละ 18.5 และ 8.8 ตามลำดับ ซึ่งกล่าวได้ว่ากลุ่มตัวอย่างประมาณเกือบ 3 ใน 4 หรือร้อยละ 71.8 สำเร็จการศึกษาไม่เกินระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ

6) สถานภาพการทำงาน

ในด้านสถานภาพการทำงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างประมาณครึ่งหนึ่งเป็นพนักงานหรือลูกจ้างในภาคธุรกิจเอกชน โดยทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมหรือกิจการที่ใช้แรงงานที่มีทักษะไม่สูง คิดเป็นร้อยละ 51.2 รองลงมาคือ ทำงานรับจ้างทั่วไป และเป็นข้าราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน คือร้อยละ 15.4 และ 15.2 ตามลำดับ ส่วนที่เหลือเป็นกลุ่มที่ประกอบอาชีพค้าขาย เช่น ขายของชำ ขายอาหาร คิดเป็นร้อยละ 10.7 และประกอบอาชีพอิสระหรือเป็นเจ้าของกิจการขนาดเล็ก ร้อยละ 7.3

7) รายได้

รายได้เป็นข้อกำหนดที่สำคัญของการใช้สิทธิ์ในการจองบ้านเอื้ออาทร โดยประชากรที่มีสิทธิ์ในการจองจะต้องมีรายได้ของตนเองรวมกับคู่สมรส (ถ้ามี) ไม่เกิน 15,000 บาทต่อเดือน ณ ปี พ.ศ. 2546 และได้ปรับเป็นไม่เกิน 17,500 บาทต่อเดือน ณ ปี พ.ศ. 2548 และไม่เกิน 22,000 บาทต่อเดือน ณ ปี พ.ศ. 2549 ทั้งนี้ เป็นการปรับตามการเปลี่ยนแปลงของภาวะเศรษฐกิจซึ่งมีผลต่อระดับรายได้ของประชากรกลุ่มเป้าหมาย อย่างไรก็ตาม จากการเลือกตัวอย่างจำนวน 664 ตัวอย่างในช่วงปลายปี พ.ศ. 2549 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีรายได้ของตนเองโดยเฉลี่ย 10,255 บาทต่อเดือน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของรายได้เท่ากับ 5,545 บาทต่อเดือน รายได้ต่ำสุดเท่ากับ 1,000 บาทต่อเดือน และรายได้สูงสุดเท่ากับ 50,000 บาทต่อเดือน และเมื่อแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มรายได้ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ของตนเองไม่เกิน 10,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 64.9 รองลงมาคือ มีรายได้ระหว่าง 10,001-15,000 บาทต่อเดือน และมากกว่า 15,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 24.1 และ 11.0 ตามลำดับ ทั้งนี้ การที่กลุ่มตัวอย่างบางรายมีรายได้สูงกว่าข้อกำหนดแต่สามารถจองบ้านเอื้ออาทรได้ เนื่องจากผู้ที่มีสถานภาพการทำงานเป็นผู้ประกอบอาชีพอิสระหรือเจ้าของกิจการขนาดเล็ก กคช. ให้อำนาจการรับรองรายได้ของตนเองเพราะไม่มีนายจ้างรับรองให้ กคช. จึงไม่สามารถตรวจสอบรายได้ที่แท้จริงของกลุ่มตัวอย่างบางรายได้

8) องค์ประกอบของครอบครัว

(1) องค์ประกอบของครอบครัวที่มีเด็กอายุน้อยกว่า 15 ปีอยู่ในความดูแล พบว่า ครัวเรือนของผู้อยู่อาศัยในโครงการบ้านเอื้ออาทรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีจำนวนผู้อยู่อาศัยที่มีอายุน้อยกว่า 15 ปีโดยเฉลี่ยเท่ากับ 0.65 คน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.83 คน ค่าต่ำสุดเท่ากับ 0 คน ซึ่งหมายถึงไม่มีเด็กอยู่อาศัยในครัวเรือน ค่าสูงสุดเท่ากับ 4 คน และเมื่อแบ่งจำนวนผู้อยู่อาศัยที่มีอายุน้อยกว่า 15 ปี ออกเป็น 3 กลุ่ม พบว่า ครัวเรือนมากกว่าครึ่งหนึ่งเล็กน้อยไม่มีผู้อยู่อาศัยที่มีอายุน้อยกว่า 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 54.4 รองลงมาคือ มี 1 ถึง 2 คน และมี 3 ถึง 4 คน ร้อยละ 42.3 และร้อยละ 3.4 ตามลำดับ

(2) องค์ประกอบของครอบครัวที่มีผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) อยู่ในความดูแล พบว่า ครัวเรือนของผู้อยู่อาศัยในโครงการบ้านเอื้ออาทรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีจำนวนผู้อยู่อาศัยที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.11 คน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.37 คน ค่าต่ำสุดเท่ากับ 0 คน และค่าสูงสุดเท่ากับ 2 คน และเมื่อแบ่งจำนวนผู้อยู่อาศัยที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปออกเป็น 2 กลุ่ม พบว่า ครัวเรือนส่วนมากไม่มีผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปอยู่ด้วย คิดเป็นร้อยละ 91.1 โดยมีเพียงร้อยละ 8.9 ที่มีผู้สูงอายุอยู่ด้วย 1-2 คน

9) การมีโรคประจำตัว

จากการสอบถามกลุ่มตัวอย่างว่ามีหรือไม่มีโรคประจำตัว พบว่า ส่วนใหญ่ไม่มีโรคประจำตัว คิดเป็นร้อยละ 74.4 ส่วนที่เหลือร้อยละ 25.6 ตอบว่ามีโรคประจำตัว โดยในจำนวนของผู้ที่มีโรคประจำตัว 170 คน ระบุว่า เป็นโรคซึ่งสามารถจัดกลุ่มได้ตามบัญชีจำแนกโรคระหว่างประเทศ (กระทรวงสาธารณสุข, 2538) ได้ดังนี้ โรคเลือดและอวัยวะสร้างเลือดและความผิดปกติเกี่ยวกับภูมิคุ้มกัน ได้แก่ ภูมิแพ้และโลหิตจาง ร้อยละ 27.6 โรคระบบไหลเวียนเลือด ได้แก่ ความดันโลหิตสูง คอเลสเตอรอล หัวใจและโรคหลอดเลือดหัวใจ ร้อยละ 24.7 โรคระบบประสาท ได้แก่ ไมเกรน และเครียด ร้อยละ 10.6 โรคระบบกล้ามเนื้อโครงร่างและเนื้อเยื่อเกี่ยวพัน ได้แก่ โรคข้อและโรคกล้ามเนื้ออักเสบ ร้อยละ 10.0 โรคต่อมไร้ท่อ โภชนาการและเมตาบอลิซึม ได้แก่ ภัยลอยด์และเบาหวาน ร้อยละ 8.8 โรคระบบย่อยอาหาร ได้แก่ โรคแผลในกระเพาะอาหาร ร้อยละ 8.8 โรคระบบหายใจ ได้แก่ ไซนัส หืดหอบ ทางเดินหายใจและต่อมทอนซิลอักเสบ ร้อยละ 5.3 และ โรคระบบสืบพันธุ์ร่วมปัสสาวะ (โรคไต) โรคผิวหนังและเนื้อเยื่อใต้ผิวหนัง (โรคผิวหนังและแพ้ผงซักฟอก) รูปร่างผิดปกติมาแต่กำเนิด การพิการจนผิดรูปและโครโมโซมผิดปกติ (ขาด้วน) และ โรคเนื้องอก (มะเร็ง) รวมร้อยละ 4.1

ตารางที่ 4.1: อัตราร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ของตัวแปรอิสระในระดับปัจจัยนำเข้า (N=664)

รายการ	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ร้อยละ
เพศ					
ชาย	-	-	-	-	45.8
หญิง	-	-	-	-	54.2
อายุ (ปี)					
20-39	21	70	37.8	8.8	
40-59	-	-	-	-	59.6
60-70	-	-	-	-	39.0
	-	-	-	-	1.4
สถานภาพสมรส					
โสด	-	-	-	-	21.2
สมรสจดทะเบียน	-	-	-	-	38.8
สมรสไม่จดทะเบียน	-	-	-	-	30.9
หม้าย หย่า หรือแยกกันอยู่	-	-	-	-	9.1
จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ (N=523)					
สมรสไม่มีบุตร	0	7	1.5	1.1	
1-2 คน	-	-	-	-	16.6
3-4 คน	-	-	-	-	66.7
5-7 คน	-	-	-	-	15.9
	-	-	-	-	0.8
การศึกษา (ปี)					
ประถมศึกษาและต่ำกว่า	0	18	10.7	4.2	
มัธยมศึกษาตอนต้น	-	-	-	-	27.4
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือ ปวช.	-	-	-	-	18.5
อนุปริญญาหรือ ปวส.	-	-	-	-	25.9
ปริญญาตรีและสูงกว่า	-	-	-	-	8.8
	-	-	-	-	19.4
สถานภาพการทำงาน					
ข้าราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ	-	-	-	-	15.2
พนักงานหรือลูกจ้างภาคเอกชน	-	-	-	-	51.2
ค้าขาย (อาหาร ของชำ)	-	-	-	-	10.7
รับจ้างทั่วไป (งานบริการ แรงงาน ช่าง)	-	-	-	-	15.4
อาชีพอิสระ-เจ้าของกิจการขนาดเล็ก	-	-	-	-	7.5

(ยังมีต่อ)

ตารางที่ 4.1: (ต่อ)

รายการ	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ร้อยละ
รายได้ (บาทต่อเดือน)	1,000	50,000	10,255	5,545	
10,000 และน้อยกว่า	-	-	-	-	64.9
10,001-15,000	-	-	-	-	24.1
15,001 และมากกว่า	-	-	-	-	11.0
ครอบครัวที่มีเด็ก (อายุน้อยกว่า 15 ปี)	0	4	0.65	0.83	
0 คน	-	-	-	-	54.4
1-2 คน	-	-	-	-	42.3
3-4 คน	-	-	-	-	3.4
ครอบครัวที่มีผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป)	0	2	0.11	.37	
0 คน	-	-	-	-	91.1
1-2 คน	-	-	-	-	8.9
โรคประจำตัว					
ไม่มีโรคประจำตัว	-	-	-	-	74.4
มีโรคประจำตัว	-	-	-	-	25.6
อาการของโรคประจำตัว (N=170)					
ภูมิแพ้ โลหิตจาง	-	-	-	-	27.6
ความดันโลหิตสูง คอเลสเตอรอล หัวใจ	-	-	-	-	24.7
ไมเกรน เครียด	-	-	-	-	10.6
โรคข้อ กล้ามเนื้ออักเสบ	-	-	-	-	10.0
ธัยรอยด์ เบาหวาน	-	-	-	-	8.8
โรคแผลในกระเพาะอาหาร	-	-	-	-	8.8
ไชนัส หืดหอบ ทางเดินหายใจ	-	-	-	-	5.3
อื่นๆ โรคไต ผิวหนัง พิกการ (ขาด่วน) มะเร็ง	-	-	-	-	4.1
การครอบครองและค่าเช่าที่อยู่อาศัยเดิม					
บ้านเช่า (ค่าเช่า: บาทต่อเดือน)	(300)	(6,000)	(2,156)	(988)	44.7
แฟลตเช่าเอกชน (ค่าเช่า: บาทต่อเดือน)	(700)	(5,500)	(2,125)	(738)	24.4
พักอาศัยอยู่กับญาติ (ค่าเช่า: บาทต่อเดือน)	(0)	(3,000)	(526)	(843)	12.8
เช่าที่ดินปลูกบ้าน (ค่าเช่า: บาทต่อเดือน)	(50)	(1,500)	(547)	(387)	5.6
บ้านพักของหน่วยงาน	-	-	-	-	5.4
พักอาศัยอยู่กับบิดามารดาหรือบุตร	-	-	-	-	3.3
แฟลตเช่า กคช. (ค่าเช่า: บาทต่อเดือน)	(600)	(3,500)	(1,688)	(613)	3.0
ปลูกสร้างบ้านในที่ดินบุกรุก	-	-	-	-	2.4
เช่าตึกแถว (ค่าเช่า: บาทต่อเดือน)	(1,200)	(6,500)	(2,783)	(1,882)	0.8
พักอาศัยในบ้านของตนเอง (บ้านถูกไฟไหม้)	-	-	-	-	0.6

10) สถานภาพการครอบครองที่อยู่อาศัยเดิม

การครอบครองที่อยู่อาศัยเดิมของกลุ่มตัวอย่างก่อนย้ายเข้าอยู่อาศัยในโครงการบ้านเอื้ออาทรมีหลายรูปแบบ ทั้งนี้เพราะผู้มีสิทธิ์จองบ้านเอื้ออาทรจะต้องไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง ผลจากการสำรวจพบว่าส่วนใหญ่ครอบครองที่อยู่อาศัยเดิมโดยการเช่า รวมกันคิดเป็นร้อยละ 72.1 โดยแบ่งเป็นการอยู่อาศัยในบ้านเช่าเป็นสัดส่วนสูงสุด (ร้อยละ 44.7) รองลงไปได้แก่ แฟลตเช่าของเอกชน ร้อยละ 24.4 และแฟลตเช่าของ กคช. ร้อยละ 3.0 โดยมีอัตราค่าเช่าโดยเฉลี่ย 2,156 บาทต่อเดือน 2,125 บาทต่อเดือน และ 1,688 บาทต่อเดือน ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการเช่าอยู่ในโครงการของ กคช. มีอัตราค่าเช่าที่ถูกกว่า แต่ทั้งนี้อาจจะต้องพิจารณาถึงทำเลที่ตั้งตลอดจนรูปแบบและสภาพของอาคารด้วย สำหรับการครอบครองที่อยู่อาศัยในรูปแบบอื่นๆ ได้แก่ การพักอาศัยอยู่กับญาติ คิดเป็นร้อยละ 12.8 โดยมีส่วนช่วยเกี่ยวกับค่าที่อยู่อาศัยโดยเฉลี่ย 526 บาทต่อเดือน เช่าที่ดินแล้วปลูกสร้างบ้านเอง ร้อยละ 5.6 โดยเสียค่าเช่าที่ดินโดยเฉลี่ย 547 บาทต่อเดือน พักอาศัยอยู่ในบ้านพักของหน่วยงาน และพักอาศัยอยู่กับบิดามารดาหรือบุตร โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยในลักษณะการเช่า คิดเป็นร้อยละ 5.4 และ 3.3 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีการครอบครองที่อยู่อาศัยโดยการปลูกสร้างบ้านในที่ดินบุกรุก คิดเป็นร้อยละ 2.4 เช่าตึกแถว ร้อยละ 0.8 อัตราค่าเช่าโดยเฉลี่ย 2,783 บาทต่อเดือน และพักอาศัยในบ้านที่เป็นกรรมสิทธิ์ของตนเองแต่ถูกไฟไหม้ ร้อยละ 0.6

4.2.2 ตัวแปรอิสระในระดับปัจจัยผ่าน

ตัวแปรอิสระในระดับปัจจัยผ่าน ประกอบด้วย จำนวนคนที่อยู่อาศัยในครัวเรือน ขนาดพื้นที่ใช้สอยต่อคน จำนวนคนที่เป็นภาระเลี้ยงดู จำนวนคนที่ได้รับผลกระทบเกี่ยวกับการทำงาน ระยะเวลาในการเดินทางไปทำงาน ฐานะทางการเงิน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน การเป็นสมาชิก สหกรณ์บริการ การมีเวลาว่างเพื่อการพักผ่อน ระยะเวลาในการออกกำลังกาย ปัญหาและอุปสรรคในการอยู่อาศัย และระยะเวลาที่คาดว่าจะอยู่อาศัยในโครงการ โดยมีรายละเอียดตามที่แสดงไว้ในตารางที่ 4.2 ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

1) จำนวนคนที่อยู่อาศัยในครัวเรือน

จากการสำรวจและเลือกตัวอย่างมา พบว่า จำนวนคนที่อยู่อาศัยในแต่ละครัวเรือน โดยเฉลี่ยเท่ากับ 3.04 คน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของจำนวนคนที่อยู่อาศัยในแต่ละครัวเรือนเท่ากับ 1.31 คน หน่วยที่อาศัยที่มีคนอยู่น้อยที่สุดเท่ากับ 1 คน และมากที่สุดเท่ากับ 8 คน และเมื่อแบ่งจำนวนคนที่อยู่อาศัยในแต่ละครัวเรือนออกเป็น 4 กลุ่มคือ อยู่เพียงคนเดียวซึ่งอาจหมายถึงคนโสด อยู่ 2 คนอาจหมายถึงการอยู่กับคู่สมรส อยู่ 3 ถึง 4 คนอาจหมายถึงการอยู่กับคู่สมรสและบุตร และอยู่ 5 ถึง 8 คนอาจหมายถึงการมีผู้อยู่อาศัยที่เป็นเครือญาติมาอยู่ด้วย พบว่า ครัวเรือนขนาด 3 ถึง 4 คน

มีสัดส่วนเกือบครึ่งหนึ่งของครัวเรือนทั้งหมดโดยคิดเป็นร้อยละ 49.4 รองลงมาคือ ครัวเรือนที่มีผู้อยู่อาศัย 2 คน, 5 ถึง 8 คน และอยู่เพียงคนเดียว ร้อยละ 28.3, 13.4 และ 9.9 ตามลำดับ ซึ่งถือว่าขนาดครัวเรือนในโครงการบ้านเอื้ออาศรมีขนาดเล็กกว่าค่าเฉลี่ยของขนาดครัวเรือนในเขตเทศบาลของประเทศที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.5 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2550 ข.)

2) ขนาดพื้นที่ใช้สอยต่อคน

รูปแบบของอาคารที่อยู่อาศัยในโครงการบ้านเอื้ออาศรมีการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ บ้านเดี่ยว 2 ชั้น มีพื้นที่ใช้สอย 51.8 ตารางเมตร และอาคารชุดสูง 5 ชั้น ซึ่งอาคารชุดในโครงการที่ศึกษานี้มี 2 แบบคือ อาคารชุดแบบ 24 ตารางเมตร มีลักษณะเป็นห้องนอนประสงค์ โดยแต่ละอาคารมีห้องชุด จำนวน 64 หน่วย และห้องชุดแบบ 33 ตารางเมตร ซึ่งมีห้องนอนแยกเป็นสัดส่วนให้ 1 ห้องนอน โดยแต่ละอาคารมีห้องชุดจำนวน 44 หน่วย แบ่งเป็นห้องชุดขนาด 33 ตารางเมตร จำนวน 40 หน่วย และห้องชุดขนาด 24 ตารางเมตร จำนวน 4 หน่วย จากลักษณะอาคารที่อยู่อาศัยดังกล่าว ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนผู้อยู่อาศัยและขนาดพื้นที่ใช้สอยต่อคน ย่อมแสดงให้เห็นถึงระดับความเป็นอยู่ทางด้านกายภาพภายในหน่วยพักอาศัย

การคำนวณขนาดพื้นที่ใช้สอยต่อคน ใช้สูตรขนาดพื้นที่ใช้สอยในหน่วยที่อยู่อาศัย (ตารางเมตร) หารด้วยจำนวนคนที่อยู่อาศัยในครัวเรือน พบว่ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 15.18 ตารางเมตรต่อคน หรือผู้อาศัย 1 คนมีพื้นที่ใช้สอยโดยเฉลี่ย 15.18 ตารางเมตร โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 8.46 ตารางเมตรต่อคน ค่าต่ำสุดเท่ากับ 4 ตารางเมตรต่อคน และค่าสูงสุดเท่ากับ 51.8 ตารางเมตรต่อคน และเมื่อแบ่งขนาดพื้นที่ใช้สอยต่อคนออกเป็น 2 กลุ่ม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพื้นที่ใช้สอยไม่เกิน 15.00 ตารางเมตรต่อคน คิดเป็นร้อยละ 59.8 ส่วนที่เหลือมีพื้นที่ใช้สอยมากกว่า 15.00 ตารางเมตรต่อคน ร้อยละ 40.2

3) จำนวนคนที่เป็นภาระเลี้ยงดู

สำหรับจำนวนคนที่เป็นภาระเลี้ยงดู ซึ่งหมายถึงจำนวนคนที่กลุ่มตัวอย่างจะต้องเลี้ยงดูโดยการส่งเงินให้เป็นประจำทุกเดือน แม้จะไม่ได้อาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกันนั้น พบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.70 คน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.31 คน ค่าต่ำสุดเท่ากับ 0 คน และค่าสูงสุดเท่ากับ 8 คน และเมื่อแบ่งจำนวนคนที่เป็นภาระเลี้ยงดูออกเป็น 4 กลุ่ม พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีจำนวนคนที่เป็นภาระเลี้ยงดู 1 ถึง 2 คน คิดเป็นร้อยละ 55.9 รองลงมาคือ 3 ถึง 4 คน ร้อยละ 21.2 ไม่มีคนที่เป็นภาระเลี้ยงดู ร้อยละ 20.6 และมีเพียงร้อยละ 2 ที่มีจำนวนคนที่เป็นภาระเลี้ยงดู 5 ถึง 8 คน

4) จำนวนคนที่ได้รับผลกระทบเกี่ยวกับการทำงาน

จำนวนคนในแต่ละครัวเรือนที่ได้รับผลกระทบเกี่ยวกับการทำงานมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.37 คนต่อครัวเรือน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.73 คนต่อครัวเรือน ค่าต่ำสุดเท่ากับ 0 คนต่อครัวเรือน ซึ่งหมายถึงไม่มีคนที่ได้รับผลกระทบเกี่ยวกับการทำงาน และค่าสูงสุดเท่ากับ 4 คนต่อครัวเรือน ทั้งนี้ เมื่อแบ่งเป็นกลุ่มตามจำนวนคนที่ได้รับผลกระทบ พบว่า ครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ได้รับผลกระทบเกี่ยวกับการทำงาน คิดเป็นร้อยละ 75.0 ได้รับผลกระทบ 1 ถึง 2 คน ร้อยละ 22.7 และได้รับผลกระทบ 3 ถึง 4 คน ร้อยละ 2.3 สำหรับลักษณะของผลกระทบเกี่ยวกับการทำงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 18.7 ได้รับผลกระทบเกี่ยวกับการเดินทางไปทำงาน โดยระบุว่าต้องเดินทางไกลขึ้น ต้องต่อรถหลายต่อ ต้องรอรถนาน และต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางหรือค่าน้ำมันเชื้อเพลิงเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 5.2 ต้องเปลี่ยนงานใหม่และบางรายงานที่ทำยังไม่มั่นคง และร้อยละ 1.2 ต้องออกจากงานและบางรายคนในครัวเรือนต้องแยกกันอยู่โดยการเช่าห้องพักที่อยู่ใกล้สถานที่ทำงาน ส่วนที่เหลือร้อยละ 75.0 เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้รับผลเกี่ยวกับการทำงานตามที่กล่าวมาแล้ว

5) ระยะเวลาในการเดินทางไปทำงาน

ระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทางจากบ้านถึงที่ทำงานคำนวณจากกลุ่มตัวอย่างที่มีสถานที่ทำงานอยู่ภายนอกที่ตั้งโครงการ และไม่รวมกลุ่มตัวอย่างที่ใช้เวลาในการเดินทางไม่แน่นอน พบว่า มีจำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการคำนวณเท่ากับ 546 ตัวอย่าง มีค่าเฉลี่ยของระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทางเท่ากับ 58.2 นาทีหรือประมาณ 1 ชั่วโมง ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 39.1 นาที ค่าต่ำสุดเท่ากับ 5.0 นาที และค่าสูงสุดเท่ากับ 210 นาทีหรือ 3 ชั่วโมงครึ่ง ทั้งนี้ เมื่อแบ่งเป็นกลุ่มของการใช้เวลาในการเดินทาง พบว่า มีกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ต้องเดินทางเนื่องจากมีสถานที่ทำงานอยู่ในโครงการ คิดเป็นร้อยละ 12.3 และกลุ่มที่มีระยะเวลาในการเดินทางไม่แน่นอน ร้อยละ 5.4 ส่วนกลุ่มที่ต้องเดินทางและใช้เวลาในการเดินทางไม่เกิน 60 นาที คิดเป็นร้อยละ 58.4 ใช้เวลาเดินทาง 61 ถึง 120 นาที ร้อยละ 19.3 และใช้เวลาเดินทางมากกว่า 120 นาที ร้อยละ 4.6

6) ฐานะทางการเงิน

ในด้านฐานะทางการเงิน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีเงินเหลือเก็บโดยเฉลี่ย 667 บาทต่อเดือน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2,279 บาทต่อเดือน ค่าติดลบสูงสุดเท่ากับ 9,000 บาทต่อเดือน และมีเงินเหลือเก็บมากที่สุดเท่ากับ 30,000 บาทต่อเดือน และเมื่อแบ่งฐานะทางการเงินออกเป็น 3 กลุ่ม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีฐานะพอกินพอใช้แต่ไม่เหลือเก็บ คิดเป็นร้อยละ 72.4 รองลงมาคือมีเงินเหลือเก็บ คิดเป็นร้อยละ 23.0 และมีเพียงส่วนน้อยคือร้อยละ 4.6 ที่มีเงินไม่พอใช้

7) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน

ชุมชนบ้านเอื้ออาทรมีการจัดกิจกรรมในวันสำคัญประจำปี เช่น วันพ่อแห่งชาติ วันแม่แห่งชาติ รวมทั้งมีการอบรมให้ความรู้แก่ผู้อยู่อาศัยในชุมชนในด้านการฝึกอาชีพ การป้องกัน ยาเสพติด การรักษาสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการจัดให้มีการแข่งขันกีฬา จากการสอบถามกลุ่มตัวอย่างถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่จัดขึ้นในชุมชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นในชุมชน มากถึงร้อยละ 75.9 โดยมีเพียงร้อยละ 24.1 ที่ไม่เคยมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่จัดขึ้นในชุมชนเลย ตามรายละเอียดที่แสดงไว้ในตารางที่ ผ.1 (ภาคผนวก จ)

ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่เข้าร่วมกิจกรรมมีการเข้าร่วมกิจกรรมมากกว่า 1 กิจกรรม โดยมีค่าเฉลี่ยของจำนวนครั้งที่เข้าร่วมกิจกรรมเท่ากับ 2.86 ครั้ง ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.81 ครั้ง ค่าต่ำสุดเท่ากับ 0 ครั้งหรือไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมเลย และค่าสูงสุดเท่ากับ 14 ครั้งหรือเข้าร่วมกิจกรรมเกือบทุกครั้งที่มีการจัดขึ้นในชุมชน โดยกิจกรรมที่พบว่าผู้อยู่อาศัยเข้าร่วมมากที่สุด 5 อันดับแรกคือ กิจกรรมงานวันพ่อแห่งชาติ งานวันแม่แห่งชาติ งานวันเด็กแห่งชาติ การอบรมเรื่องสหกรณ์บริการชุมชน และงานวันเข้าพรรษา คิดเป็นร้อยละ 50.2, 42.6, 33.7, 28.6 และ 23.0 ตามลำดับ รองลงมาคือ การอบรมการใช้จุลินทรีย์ (EM: effective micro-organism) เพื่อบำบัดน้ำเสีย โครงการชุมชนสีเขียว (ชุมชนปลอดยาเสพติด) การแข่งขันกีฬา งานวันวิสาขบูชา และการฝึกอาชีพ เช่น การฝึกทำอาหาร การนวด และการทำผ้าบาติก เป็นต้น โดยคิดเป็นร้อยละ 21.8, 21.2, 17.5, 10.8 และ 9.0 ตามลำดับ ส่วนที่เหลือเป็นการเข้าร่วมในกิจกรรมงานวันอาสาฬหบูชา งานวันมาฆบูชา การอบรมเรื่องธรรมาจริยะ และอบรมเรื่องการพัฒนาธุรกิจขนาดย่อม

สำหรับกิจกรรมที่ผู้อยู่อาศัยต้องการให้จัดเพิ่มเติมขึ้นในชุมชน ตามรายละเอียดที่แสดงไว้ในตารางที่ ผ.2 (ภาคผนวก ฉ) พบว่า ร้อยละ 68.1 ไม่ได้เสนอให้จัดกิจกรรมเพิ่มเติม ในขณะที่ส่วนที่เหลือร้อยละ 31.9 เสนอให้จัดกิจกรรมเพิ่มเติม โดยแบ่งเป็นกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน ได้แก่ การสร้างความสามัคคี การจัดระเบียบการอยู่อาศัย การรักษาสิ่งแวดล้อม การพัฒนาองค์กรชุมชน สหกรณ์บริการ และกองทุนหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 7.2 กิจกรรมกีฬา ได้แก่ การจัดแข่งขันกีฬา พัฒนาลานกีฬา จัดให้มีครูฝึกกีฬา แอโรบิค กีฬาสำหรับเยาวชนและผู้สูงอายุ ร้อยละ 5.3 กิจกรรมเกี่ยวกับการอบรมส่งเสริมอาชีพ ได้แก่ การทำอาหาร งานช่าง งานประดิษฐ์ การทำผ้าบาติก การนวดแผนไทย การช่วยเหลือคนว่างงาน หางานให้แม่บ้านและผู้สูงอายุทำ ร้อยละ 4.5 กิจกรรมบริการชุมชน ได้แก่ การจำหน่ายสินค้าราคาประหยัด การจัดตลาดนัด ธงฟ้าราคาเดียว ความปลอดภัยงานบันเทิง และการเสริมความรู้ ร้อยละ 3.8 กิจกรรมงานเทศกาลประจำปีและการทำบุญตักบาตร ได้แก่ งานปีใหม่ สงกรานต์ และงานลอยกระทง ร้อยละ 3.8 ทั้งนี้ มีกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 7.4 ต้องการให้มีการจัดกิจกรรมเพิ่มเติมโดยไม่ได้ระบุประเภทกิจกรรม แต่ขอให้จัดกิจกรรมในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

8) การเป็นสมาชิกสหกรณ์บริการ

สหกรณ์บริการชุมชนบ้านเอื้ออาทรเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเตรียมความพร้อมในการทำหน้าที่พัฒนาและบริหารงานจัดการชุมชนบ้านเอื้ออาทร โดย กคช. ให้การสนับสนุนทั้งในด้านการให้ความรู้และการจัดตั้ง จากการศึกษาพบว่าโครงการบ้านเอื้ออาทรที่เป็นตัวอย่างของการวิจัยนี้ได้จดทะเบียนเป็นสหกรณ์บริการในปี พ.ศ. 2548 แล้วทุกโครงการ (5 โครงการ) โดยมีกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 44.9 สมัครเป็นสมาชิกสหกรณ์ กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 49.1 หรือเกือบครึ่งหนึ่งของประชากรที่ศึกษายังไม่สมัครเป็นสมาชิกสหกรณ์ ในขณะที่กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 6.0 เคยสมัครเป็นสมาชิกสหกรณ์แต่ได้ลาออกแล้ว สำหรับเหตุผลในการสมัครหรือไม่สมัครเป็นสมาชิกสหกรณ์ (มีเหตุผลได้มากกว่า 1 ข้อ) นั้น กลุ่มที่สมัครเป็นสมาชิกให้เหตุผลว่า คิดว่าจะได้ประโยชน์จากการเป็นสมาชิก ร้อยละ 66.1 คิดว่าสหกรณ์จะช่วยบริหารและพัฒนาชุมชน และอยากให้สหกรณ์บริการชุมชนเข้มแข็ง ร้อยละ 65.8 และ 51.0 ตามลำดับ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ไม่สมัครเป็นสมาชิกให้เหตุผลว่ายังไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับสหกรณ์ที่ชัดเจน ร้อยละ 53.4 ไม่มั่นใจในการทำงานของคณะกรรมการสหกรณ์ ร้อยละ 47.2 ไม่มั่นใจว่าจะได้ประโยชน์จากการเป็นสมาชิก ร้อยละ 29.8 การชำระค่าสมาชิกเป็นภาระของครอบครัว และมีเหตุผลอื่นๆ คือ ไม่มีเวลาเข้าร่วมประชุมหรือเป็นสมาชิกสหกรณ์ของที่ทำงานแล้ว ร้อยละ 12.6 และ 8.3 ตามลำดับ ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างที่เคยสมัครเป็นสมาชิกแต่ได้ลาออกแล้วเนื่องจากไม่มั่นใจในการทำงานของสหกรณ์ และการดำเนินงานของสหกรณ์ไม่ก้าวหน้า

9) การมีเวลาว่างเพื่อการพักผ่อน

การมีเวลาเพื่อการพักผ่อน หมายถึง การพักผ่อนหลังการปฏิบัติภารกิจประจำวัน เช่น การชมรายการวิทยุโทรทัศน์ การฟังเพลง การอ่านหนังสือนวนิยาย และการไปชมภาพยนตร์ เป็นต้น จากการสำรวจพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีเวลาเพื่อการพักผ่อนโดยเฉลี่ยวันละ 2.23 ชั่วโมง ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.09 ชั่วโมง ค่าต่ำสุดเท่ากับ 0.17 ชั่วโมง หรือประมาณ 10 นาทีต่อวัน ค่าสูงสุดเท่ากับ 4.00 ชั่วโมง ทั้งนี้ เมื่อแบ่งกลุ่มตามระยะเวลาของการพักผ่อน พบว่า มีกลุ่มตัวอย่างที่มีเวลาพักผ่อนมากกว่า 1 ชั่วโมง และไม่เกิน 2 ชั่วโมงต่อวันเป็นสัดส่วนสูงกว่ากลุ่มอื่น คิดเป็นร้อยละ 32.7 รองลงมาคือ กลุ่มที่มีเวลาพักผ่อนไม่เกิน 1 ชั่วโมงต่อวัน ร้อยละ 25.0 กลุ่มที่มีเวลาพักผ่อนมากกว่า 2 ชั่วโมง แต่ไม่เกิน 3 ชั่วโมงต่อวัน และกลุ่มที่มีเวลาพักผ่อนมากกว่า 3 ชั่วโมงแต่ไม่เกิน 4 ชั่วโมงต่อวัน ร้อยละ 23.3 และ 19.0 ตามลำดับ

10) ระยะเวลาในการออกกำลังกาย

ระยะเวลาในการออกกำลังกาย หมายถึง การมีเวลาเพื่อการออกกำลังกายคิดเป็นนาทีต่อสัปดาห์ จากการสำรวจพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีเวลาเพื่อการออกกำลังกายโดยเฉลี่ย 33 นาทีต่อสัปดาห์

ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 77 นาทีต่อสัปดาห์ ค่าต่ำสุดเท่ากับ 0 นาทีต่อสัปดาห์ หรือไม่ได้ ออกกำลังกาย ในขณะที่ค่าสูงสุดเท่ากับ 840 นาทีต่อสัปดาห์ หรือออกกำลังกายทุกวันๆ ละประมาณ 2 ชั่วโมง ทั้งนี้ เมื่อแบ่งเป็นกลุ่มตามระยะเวลาของการออกกำลังกาย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ไม่ได้ออกกำลังกาย คิดเป็นร้อยละ 66.3 ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ออกกำลังกายและใช้เวลาไม่เกิน 60 นาทีต่อสัปดาห์ มีร้อยละ 19.2 และใช้เวลามากกว่า 60 นาทีต่อสัปดาห์ มีร้อยละ 14.5

11) ปัญหาและอุปสรรคในการอยู่อาศัย

จากการสอบถามกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการอยู่อาศัยในโครงการ บ้านเอื้ออาทร พบว่า กลุ่มตัวอย่างเกือบครึ่งหนึ่งหรือร้อยละ 45.9 ตอบว่ามีปัญหาและอุปสรรคในการอยู่อาศัยในโครงการ ตามรายละเอียดที่แสดงไว้ในตารางที่ ผ.3 (ภาคผนวก ข) ซึ่งถือว่าเป็นสัดส่วนที่สูง โดยบางรายตอบว่ามีปัญหามากกว่า 1 เรื่อง ซึ่งปัญหาที่สำคัญมีดังนี้

(1) ความไม่เพียงพอของสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชน ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับการเดินทางไม่สะดวก รถโดยสารมีน้อย ต้นไม้และความร่มรื่นในชุมชนมีน้อย ที่ทิ้งขยะอยู่ไกลจากตัวอาคาร หลอดไฟฟ้าส่วนกลางขาดแล้วไม่ค่อยมาเปลี่ยน และน้ำประปาหยุดไหลเป็นบางครั้ง รวมกันคิดเป็นร้อยละ 17.5 โดยโครงการที่มีปัญหาในเรื่องนี้มากที่สุด คือ โครงการบ้านเอื้ออาทรรังสิตคลองห้า ซึ่งเป็นโครงการที่อยู่ห่างไกลจากชุมชนเมือง การคมนาคมไม่สะดวก รถโดยสารมีน้อย รองลงมาคือ โครงการบ้านเอื้ออาทรหัวหมาก ที่แม้ว่าจะเป็นโครงการที่อยู่ในเขตชุมชนเมือง แต่เป็นโครงการที่มีความหนาแน่นสูง มีพื้นที่ส่วนกลางน้อยและบรรยากาศไม่ผ่อนคลาย ส่วนโครงการที่มีปัญหาเรื่องนี้น้อยที่สุด คือ โครงการบ้านเอื้ออาทรประชานิเวศน์ ซึ่งอยู่ในเขตชุมชนเมืองมีเส้นทางคมนาคมที่สะดวก แต่ก็มีปัญหาความร่มรื่นในชุมชนเพราะยังไม่มีต้นไม้ใหญ่อยู่ในชุมชนเช่นเดียวกับโครงการอื่น

(2) ปัญหาจากผู้อยู่อาศัยในชุมชน การอยู่อาศัยร่วมกันของประชากรในโครงการบ้านเอื้ออาทร มีลักษณะที่เป็นปัญหาเชิงสังคมที่สามารถสังเกตเห็นได้ โดยพบว่าผู้อยู่อาศัยบางรายไม่รักษากฎระเบียบในการอยู่อาศัย มีการเลี้ยงสุนัขแล้วปล่อยให้ถ่ายอุจจาระในพื้นที่ส่วนกลางของชุมชน มีการเปิดเครื่องเสียง วิทย์ และวิทย์โทรทัศน์ดังรบกวนห้องข้างเคียง และมีการตั้งงกิ้นแล้วส่งเสียงดัง เป็นต้น โดยมีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 11.9 ซึ่งโครงการที่มีปัญหาในเรื่องนี้มากที่สุด คือ โครงการบ้านเอื้ออาทรหัวหมาก เนื่องจากเป็นโครงการที่มีพื้นที่ส่วนกลางน้อย ส่วนโครงการที่มีปัญหาน้อยที่สุด คือ โครงการบ้านเอื้ออาทรรังสิตคลองห้า เนื่องจากเป็นโครงการที่มีพื้นที่ส่วนกลางมากและยังมีผู้อยู่อาศัยน้อย

(3) ความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ปัญหาเกี่ยวกับการลักขโมยและการรัดแงะบ้าน เป็นปัญหาที่กลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในโครงการบ้านเอื้ออาทร ประมาณร้อยละ 10 พบว่า เป็นเรื่องที่ทำให้เกิดความวิตกกังวลและหวาดระแวง เนื่องจากมีขโมยขุกขุมและของมักจะหาย

เป็นประจำ โดยระบุว่าพนักงานรักษาความปลอดภัยมีจำนวนน้อย และปฏิบัติหน้าที่อย่างไม่มีประสิทธิภาพ ไม่สนใจคนที่เดินทางเข้าออก และบางโครงการไม่มีการแลกบัตรผ่านเข้าออก โดยโครงการที่มีปัญหาเรื่องนี้มากที่สุด คือ โครงการบ้านเอื้ออาทรประชาชนิเวณนี้ เนื่องจากมีที่ตั้งโครงการอยู่ในจุดที่มีเส้นทางคมนาคมเชื่อมต่อกันหลายทาง และพื้นที่บริเวณใกล้เคียงบางพื้นที่ยังมีชุมชนแออัดตั้งอยู่ จึงอาจเป็นที่พักพิงของผู้ประกอบอาชีพไม่สุจริตหรือกลุ่มผู้ติดยา ซึ่งสร้างปัญหาความเดือดร้อนให้กับผู้อยู่อาศัยได้ง่าย ส่วนโครงการที่มีปัญหาเรื่องนี้น้อยที่สุด คือ โครงการบ้านเอื้ออาทรรังสิตคลองสาม ซึ่งแม้การออกแบบรั้วของหมู่บ้านจะไม่ปลอดภัยเพียงพอแต่เนื่องจากลักษณะผังของโครงการไม่ซับซ้อนสามารถมองเห็นพื้นที่ว่างของแต่ละชอยได้โดยง่ายเพราะเป็นชอยที่มีความยาวไม่มาก ประกอบกับมีผู้อยู่อาศัยที่ประกอบอาชีพค้าขายในตัวบ้านหรือพักอาศัยอยู่ประจำทั้งกลางวันและกลางคืนค่อนข้างมาก จึงสามารถช่วยดูแลเรื่องความปลอดภัยของเพื่อนบ้านได้ด้วย

(4) ปัญหาเกี่ยวกับการออกแบบและคุณภาพการก่อสร้าง โครงการบ้านเอื้ออาทรมีเป้าหมายในการก่อสร้างจำนวนมาก ดังนั้นการบริหารเวลาจึงมีอิทธิพลต่อแนวคิดในการออกแบบและระบบการก่อสร้าง การออกแบบที่สนองประโยชน์ใช้สอยขั้นพื้นฐานและเรียบง่าย ตรงไปตรงมา จึงเป็นเอกลักษณ์ของโครงการบ้านเอื้ออาทร และระบบการก่อสร้างแบบอุตสาหกรรมจึงมีการนำมาใช้อย่างจริงจังโดยเฉพาะกับโครงการประเภทอาคารชุด ซึ่งสภาพปัญหาตามความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 8.6 สามารถอธิบายได้ดังนี้

- โครงการประเภทอาคารชุด พบว่า การออกแบบส่วนยื่นของชายคาและกันสาดมีความกว้างไม่เพียงพอที่จะป้องกันการสาดกระเซ็นของน้ำฝนได้ ในขณะที่ผนังอาคารก็มีรอยแตกร้าว โดยเฉพาะห้องที่อยู่ด้านริมอาคารทั้ง 2 ด้าน จะมีน้ำรั่วซึมเข้าภายในห้องเวลาฝนตก และบริเวณบันไดขึ้นลงตลอดทั้ง 5 ชั้นก็ไม่มีระบบป้องกันน้ำฝนที่ดีพอ โดยทุกครั้งที่ฝนตกหนักจะมีน้ำฝนเปียกและบริเวณบันได นอกจากนั้น ยังมีปัญหาเรื่องการถ่ายเทอากาศในห้องพัก การเดินขึ้นลงของผู้สูงอายุหรือผู้ป่วยที่พักอาศัยอยู่ชั้นบนของอาคาร

- โครงการประเภทอาคารแนวราบ พบว่า การออกแบบวางผังอาคารมีลักษณะต่อเนื่องเป็นแนวยาวตามลักษณะของรูปที่ดิน กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่าถนนชอยค่อนข้างแคบ พื้นที่ใช้สอยในตัวอาคารไม่เพียงพอต่อความต้องการของครอบครัว การออกแบบชายคาด้านหน้าไม่สามารถป้องกันการสาดของน้ำฝนได้ดีพอ วัสดุและอุปกรณ์ตกแต่งบ้านยังไม่เป็นที่พอใจ บ้านบางหลังมีรอยแตกร้าว หลังคารั่วและรั้วบ้านไม่ปลอดภัยเพียงพอ นอกจากนั้น กลุ่มตัวอย่างที่มีบ้านซึ่งรั้วด้านหลังติดกับที่ดินของบุคคลภายนอกโครงการ พบว่า ไม่มีกำแพงกันดิน ทำให้ดินบริเวณหลังบ้านทรุดและน้ำทิ้งมักจะไหลออกไปยังภายนอก ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหากับเจ้าของที่ดินบริเวณใกล้เคียงได้

(5) **ปัญหาการบริหารจัดการภายในโครงการ** การบริหารชุมชนเอื้ออาทรเป็นภารกิจที่ กคช. จะต้องให้บริการแก่ผู้อยู่อาศัยในชุมชนบ้านเอื้ออาทรอย่างน้อยเป็นเวลา 5 ปีนับจากวันส่งมอบอาคาร โดยมีขอบเขตการให้บริการในด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม การบริหารทรัพย์สินและพัฒนาธุรกิจชุมชน การบริหารลูกหนี้ การบริหารกิจกรรมน้ำประปาในอาคารชุด และการจัดตั้งและพัฒนางค์กรชุมชน จากการสำรวจพบว่า มีกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 8.1 ตอบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการภายในชุมชน โดยระบุว่าไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่จาก กคช. เคยยื่นเรื่องร้องเรียนแต่ไม่ได้รับการแก้ไข เจ้าหน้าที่แสดงท่าทีเหมือนต้องการยึดบ้าน ไม่ยอมประนีประนอมให้โอกาสแก่ผู้อยู่อาศัย แต่กลับปล่อยให้มีการซื้อขายสิทธิ์และมีการเช่าช่วง ซึ่งผู้เช่าช่วงมักเป็นผู้สร้างความไม่สงบให้แก่ชุมชน มีการลักขโมยและไม่รักษาความสะอาด ในขณะที่ผู้อยู่อาศัยบางรายไม่เข้าใจเรื่องการอยู่ร่วมกันในชุมชน และขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของสหกรณ์บริการ นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างที่อยู่อาศัยในอาคารชุดยังมีความเห็นว่าอัตราค่าน้ำประปา (13 บาทต่อ 1 ลูกบาศก์เมตร) แพงเกินไป และอัตราดอกเบี้ยเงินกู้เพื่อซื้อบ้านก็สูงเกินกว่าความสามารถของผู้อยู่อาศัยบางรายที่จะรับภาระได้ โดยโครงการที่มีปัญหาการบริหารจัดการมากที่สุดคือ โครงการบ้านเอื้ออาทรรังสิตคลองสาม เนื่องจากเป็นโครงการบ้านเอื้ออาทรโครงการแรก ซึ่งอาจทำให้ผู้อยู่อาศัยมีความคาดหวังสูง และโครงการที่มีปัญหาเรื่องนี้น้อยที่สุด คือ โครงการบ้านเอื้ออาทรหัวหมาก

(6) **ปัญหาจากปัจจัยภายนอก** สภาพแวดล้อมและทำเลที่ตั้งของโครงการบ้านเอื้ออาทรแต่ละแห่งมีความแตกต่างกัน จึงได้รับผลกระทบจากปัจจัยภายนอกแตกต่างกัน โดยกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 5.9 ตอบว่าได้รับผลกระทบเกี่ยวกับการจับกลุ่มมั่วสุมของวัยรุ่นและการขับซึ่มอเตอร์ไซด์เสียงดังรบกวน ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในโครงการประเภทอาคารชุดมากกว่าโครงการประเภทอาคารแนวราบ นอกจากนี้ ยังมีปัญหารถติดบริเวณถนนด้านหน้าโครงการโดยเฉพาะช่วงเวลาเช้า (รังสิตคลองสามและประชานิเวศน์) ปัญหาเสียงดังจากเรือหางยาวที่วิ่งในคลองซึ่งผ่านกลางโครงการ (บางโหลง) และมลพิษทางเสียงจากเครื่องบินซึ่งดังมากเพราะที่ตั้งโครงการอยู่ไม่ไกลจากท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ และอยู่ใกล้แนวเส้นเสียง (บางโหลง)

(7) **ความไม่สะอาดและปัญหาสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ** ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาที่กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 3.2 ให้ความเห็นโดยระบุว่า มีขยะตกค้างส่งกลิ่นเหม็นและเป็นเหตุให้มีแมลงวันมาก (บางโหลง) เวลาฝนตกจะมีน้ำท่วมขังและส่งกลิ่นเหม็นเป็นเวลานาน และน้ำเสียก็มีกลิ่นเหม็น โดยเฉพาะบริเวณบ่อหนองน้ำ (หัวหมาก) นอกจากนี้ ยังระบุว่าเพื่อนบ้านไม่ร่วมมือในการรักษาความสะอาดของชุมชน และพนักงานรักษาความสะอาดก็ไม่เพียงพอ เป็นที่น่าสังเกตว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในโครงการบ้านเอื้ออาทรรังสิตคลองห้า ไม่มีผู้ระบุถึงปัญหาในเรื่องนี้ ซึ่งอาจเป็นเพราะที่ตั้งโครงการอยู่ในบริเวณที่ไม่แออัดและโครงการเพิ่งก่อสร้างเสร็จได้ไม่นาน จึงมีสัดส่วนของผู้เข้าอยู่อาศัยน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับโครงการอื่นๆ สภาพแวดล้อมโดยรวมจึงยังอยู่ในสภาพที่ดี

ตารางที่ 4.2: อัตราร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ของตัวแปรอิสระในระดับปัจจัยผ่าน (N=664)

รายการ	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ร้อยละ
จำนวนคนที่อยู่อาศัยในครัวเรือน	1	8	3.04	1.31	
1 คน	-	-	-	-	9.9
2 คน	-	-	-	-	28.3
3-4 คน	-	-	-	-	49.4
5-8 คน	-	-	-	-	13.4
ขนาดพื้นที่ใช้สอยต่อคน	4.00	51.80	15.18	8.46	
ไม่เกิน15.00 ตารางเมตรต่อคน	-	-	-	-	59.8
มากกว่า 15.00 ตารางเมตรต่อคน	-	-	-	-	40.2
จำนวนคนที่เป็นภาระเลี้ยงดู	0	8	1.70	1.31	
0 คน	-	-	-	-	20.6
1-2 คน	-	-	-	-	55.5
3-4 คน	-	-	-	-	21.2
5-8 คน	-	-	-	-	2.8
จำนวนคนที่ได้รับผลกระทบเกี่ยวกับการทำงาน	0.00	4.00	.37	.73	
ไม่ได้รับผลกระทบ	-	-	-	-	75.0
ได้รับผลกระทบ 1-2 คน	-	-	-	-	22.7
ได้รับผลกระทบ 3-4 คน	-	-	-	-	2.3
ลักษณะของผลกระทบเกี่ยวกับการทำงาน					
การเดินทางไม่สะดวก	-	-	-	-	18.7
เปลี่ยนงานใหม่ งานไม่มั่นคง	-	-	-	-	5.2
ออกจากงาน ครอบครัวต้องแยกกันอยู่	-	-	-	-	1.2
ไม่มีผลกระทบ	-	-	-	-	75.0
ระยะเวลาในการเดินทางไปทำงาน (N=628)	5	210	58	39	
ไม่ต้องเดินทางเนื่องจากทำงานในชุมชน	-	-	-	-	12.3
ไม่เกิน 60 นาที	-	-	-	-	58.4
61-120 นาที	-	-	-	-	19.3
มากกว่า 120 นาที	-	-	-	-	4.6
ระยะเวลาในการเดินทางไม่แน่นอน	-	-	-	-	5.4
ฐานะทางการเงิน (บาทต่อเดือน)	-9,000	30,000	677	2,279	
พอใช้แต่ไม่เหลือเก็บ	-	-	-	-	72.4
เหลือเก็บ	-	-	-	-	23.0
ติดลบ	-	-	-	-	4.6

(ยังมีต่อ)

ตารางที่ 4.2: (ต่อ)

รายการ	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ร้อยละ
การมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน (ครั้ง)	0	14	2.86	2.81	
0 ครั้ง	-	-	-	-	24.2
1-3 ครั้ง	-	-	-	-	44.0
4-6 ครั้ง	-	-	-	-	21.6
7 ครั้งขึ้นไป	-	-	-	-	10.2
การเป็นสมาชิกสหกรณ์บริการ	0	1	.45	.50	
สมัครเป็นสมาชิกแล้ว (N=298)	-	-	-	-	44.9
เหตุผลในการสมัคร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)					
คิดว่าสหกรณ์จะช่วยบริหาร-พัฒนาชุมชน	-	-	-	-	65.8
อยากให้สหกรณ์บริการชุมชนเข้มแข็ง	-	-	-	-	51.0
คิดว่าจะได้ประโยชน์จากการเป็นสมาชิก	-	-	-	-	66.1
ไม่สมัครเป็นสมาชิก (N=326)	-	-	-	-	49.1
สาเหตุที่ไม่สมัคร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)					
ไม่มั่นใจในการทำงานของคณะกรรมการ	-	-	-	-	47.2
ค่าสมาชิกเป็นภาระของครอบครัว	-	-	-	-	12.6
ไม่มั่นใจว่าจะได้ประโยชน์	-	-	-	-	29.8
ยังไม่ทราบข้อมูลที่ชัดเจน	-	-	-	-	53.4
อื่นๆ (ไม่มีเวลา เป็นสมาชิกที่อื่นแล้ว)	-	-	-	-	8.3
เคยสมัครแต่ได้ลาออกแล้ว (N=40)	-	-	-	-	6.0
สาเหตุที่ลาออก					
ไม่มั่นใจในการบริหารงาน	-	-	-	-	50.0
การดำเนินงานไม่ก้าวหน้า	-	-	-	-	50.0
การมีเวลาว่างเพื่อการพักผ่อน (ชั่วโมงต่อวัน)	.17	4.00	2.23	1.09	
1 ชั่วโมงและน้อยกว่า	-	-	-	-	25.0
1.01-2 ชั่วโมง	-	-	-	-	32.7
2.01-3 ชั่วโมง	-	-	-	-	23.3
3.01-4 ชั่วโมง	-	-	-	-	19.0
ระยะเวลาในการออกกำลังกาย (นาทีต่อสัปดาห์)	0	840	33	77	
0 นาที (ไม่ได้ออกกำลังกาย)	-	-	-	-	66.3
60 นาทีและน้อยกว่า	-	-	-	-	19.2
61-120 นาที	-	-	-	-	6.8
121 นาทีและมากกว่า	-	-	-	-	7.7

(ยังมีต่อ)

ตารางที่ 4.2: (ต่อ)

รายการ	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ร้อยละ
ปัญหาและอุปสรรคในการอยู่อาศัย					
มีปัญหา	-	-	-	-	45.9
ไม่มีปัญหา	-	-	-	-	54.1
ระยะเวลาที่คาดว่าจะอยู่อาศัยในโครงการ					
คิดว่าจะอยู่ตลอดไป	-	-	-	-	64.8
คิดว่าจะอยู่ระหว่าง 16-30 ปี	-	-	-	-	6.1
คิดว่าจะอยู่ไม่เกิน 15 ปี	-	-	-	-	14.1
ไม่แน่นอน	-	-	-	-	15.1

(8) ปัญหาเกี่ยวกับที่ทำมาหากิน แหล่งงานและฐานะการเงิน การย้ายถิ่นที่อยู่อาศัย มีผลกระทบต่อฐานะทางเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่างบางส่วน โดยมีกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 2.3 ที่ประสบปัญหาเกี่ยวกับการทำงานที่ยังไม่มั่นคง มีงานบ้างไม่มีงานบ้าง ค่าขายไม่คล่องตัว การเปิดร้านขายของในห้องพัก (อาคารชุด) ก็ผิดระเบียบ ตลาดในชุมชนเก็บค่าที่แพงมาก โอกาสในการหารายได้พิเศษเพิ่มเติมมีน้อย รายได้ไม่พอกับรายจ่าย บางคนประสบปัญหาทางการเงิน มีเงินไม่พอที่จะผ่อนส่งบ้านและใกล้ที่จะถูกยึดบ้านคืน ซึ่งปัญหาในเรื่องนี้แม้ว่าจะมีสัดส่วนไม่สูงแต่ก็สร้างความหนักใจให้กับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องเผชิญปัญหาอย่างมาก อย่างไรก็ตาม กลุ่มตัวอย่างในโครงการบ้านเอื้ออาทรบางโหนดและหัวหมากไม่ระบุว่ามีปัญหาทางเศรษฐกิจ

จากสภาพปัญหาและอุปสรรคในการอยู่อาศัยของกลุ่มตัวอย่างดังกล่าว พอสรุปได้ว่า ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับทำเลที่ตั้งโครงการ การไม่รักษาระเบียบของผู้อยู่อาศัย และการให้บริการชุมชน เป็นปัญหาที่สอดคล้องกับผลการสังเกตการณ์ในภาคสนาม ส่วนปัญหาการออกแบบและการก่อสร้างรวมทั้งที่ทำมาหากินและแหล่งงาน เป็นปัญหาในทางปฏิบัติที่อาจต้องพิจารณาปรับวิธีการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพเพื่อให้เป็นไปตามนโยบายในการจัดทำโครงการ

12) ระยะเวลาที่คาดว่าจะอยู่อาศัยในโครงการ

จากการสอบถามกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับระยะเวลาที่คาดว่าจะอยู่อาศัยในโครงการบ้านเอื้ออาทร พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่คิดว่าจะอยู่ตลอดไป คิดเป็นร้อยละ 64.8 รองลงมาคือ คิดว่าจะอยู่ไม่เกิน 15 ปี และคิดว่าจะอยู่ระหว่าง 16-30 ปี ร้อยละ 14.1 และร้อยละ 6.1 ตามลำดับ ในขณะที่ร้อยละ 15.1 ตอบว่ายังไม่แน่นอน

4.3 ลักษณะทั่วไปด้านอื่น ๆ ของกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะทั่วไปด้านอื่น ๆ ของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ลักษณะทั่วไปเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง และลักษณะทั่วไปเกี่ยวกับการอยู่อาศัยในโครงการบ้านเอื้ออาทร โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.3.1 ลักษณะทั่วไปเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะทั่วไปเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างในส่วนนี้ ประกอบด้วย สถานภาพการครอบครองที่อยู่อาศัย ระยะเวลาในการอยู่อาศัย บ้านเกิดหรือภูมิลำเนาเดิม เขตที่เป็นที่อยู่อาศัยเดิม ก่อนย้ายเข้าอยู่อาศัยในโครงการ และเหตุผลในการเลือกอยู่อาศัยในโครงการ โดยมีรายละเอียดตามที่แสดงไว้ในตารางที่ 4.3 ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

1) สถานภาพการครอบครองที่อยู่อาศัย

ประชากรที่ได้รับการเลือกเป็นตัวอย่างมีสถานภาพในการครอบครองที่อยู่อาศัยในโครงการบ้านเอื้ออาทรแตกต่างกัน โดยส่วนใหญ่มีสถานะเป็นเจ้าของบ้าน คิดเป็นร้อยละ 77.0 รองลงมาเป็นผู้สมรสของเจ้าของบ้าน ร้อยละ 16.4 ส่วนที่เหลือเป็นทั้งผู้สมรสและผู้กู้ร่วม และเป็นเพียงผู้กู้ร่วม ร้อยละ 3.6 และ 3.0 ตามลำดับ

2) ระยะเวลาในการอยู่อาศัย

กลุ่มตัวอย่างได้เข้าอยู่อาศัยในโครงการมาแล้วโดยเฉลี่ย 21.9 เดือน หรือ 1 ปี 10 เดือน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระยะเวลาการเข้าอยู่อาศัยเท่ากับ 6.6 เดือน ระยะเวลาการเข้าอยู่อาศัยที่น้อยที่สุดคือ 6 เดือน และนานที่สุดคือ 42 เดือน หรือ 3 ปีครึ่ง ซึ่งโครงการที่มีผู้เข้าอยู่อาศัยนานที่สุดดังกล่าวเป็นโครงการที่ส่งมอบอาคารให้แก่ผู้อยู่อาศัยเป็นโครงการแรกในปี พ.ศ. 2546 คือ โครงการบ้านเอื้ออาทรรังสิตคลองสาม และเมื่อแบ่งกลุ่มตามระยะเวลาการเข้าอยู่อาศัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 61.9 เข้าอยู่อาศัยมาแล้วเป็นเวลา 12-24 เดือน รองลงมาคือ 25-42 เดือน ร้อยละ 33.9 และมีเพียงร้อยละ 4.2 ที่เข้าอยู่อาศัยเป็นเวลาน้อยกว่า 12 เดือนหรือ 1 ปี

3) บ้านเกิดหรือภูมิลำเนาเดิม

ภูมิลำเนาเดิมของกลุ่มตัวอย่างมาจากทั่วทุกภาคของประเทศ โดยกลุ่มตัวอย่างมีภูมิลำเนาเดิมจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นสัดส่วนที่สูงกว่าภาคอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 36.6 รองลงมาคือ กรุงเทพมหานคร ภาคเหนือและเขตปริมณฑล ร้อยละ 22.6, 15.5 และ 9.9 ตามลำดับ ส่วนที่เหลือมีสัดส่วนที่ค่อนข้างน้อย คือ มีภูมิลำเนาเดิมจากภาคใต้ ภาคกลาง (ไม่รวมกรุงเทพมหานครและปริมณฑล) ภาคตะวันออก และภาคตะวันตก ร้อยละ 4.4, 4.2, 3.8 และ 3.0 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.3: อัตราร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ของลักษณะทั่วไปเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง (N=664)

รายการ	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ร้อยละ
สถานะของผู้ตอบแบบสอบถาม					
เจ้าของบ้าน	-	-	-	-	77.0
คู่สมรสของเจ้าของบ้าน	-	-	-	-	16.4
คู่สมรสและผู้กู้ร่วม	-	-	-	-	3.6
ผู้กู้ร่วม	-	-	-	-	3.0
ระยะเวลาที่เข้าอยู่อาศัยในโครงการ (เดือน)					
น้อยกว่า 12 เดือน	-	-	-	-	4.2
12-24 เดือน	-	-	-	-	61.9
25-42 เดือน	-	-	-	-	33.9
บ้านเกิดหรือภูมิลำเนาเดิม					
กรุงเทพมหานคร	-	-	-	-	22.6
ปริมณฑล	-	-	-	-	9.9
ภาคกลาง (ไม่รวม กทม. และปริมณฑล)	-	-	-	-	4.2
ภาคตะวันออก	-	-	-	-	3.8
ภาคตะวันตก	-	-	-	-	3.0
ภาคเหนือ	-	-	-	-	15.5
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	-	-	-	-	36.6
ภาคใต้	-	-	-	-	4.4
เขตที่เป็นที่อยู่อาศัยเดิม					
อยู่ในเขตเดียวกับที่ตั้งโครงการ	-	-	-	-	26.8
อยู่ในเขตที่มีพื้นที่ติดกับเขตที่ตั้งโครงการ	-	-	-	-	29.7
อยู่ในเขตที่ห่างไกลออกไป	-	-	-	-	43.5
เหตุผลสำคัญที่ตัดสินใจซื้อบ้านเพื่ออาหาร					
ต้องการมีบ้านเป็นของตนเอง	-	-	-	-	71.1
ราคาบ้านถูกเพราะมีเงินอุดหนุนจากรัฐ	-	-	-	-	10.2
ทำเลที่ตั้งโครงการดี	-	-	-	-	7.2
พอใจในรูปแบบบ้าน	-	-	-	-	0.9
เป็นโครงการของรัฐ	-	-	-	-	6.6
มีบริการจัดหาสินเชื่อให้เบ็ดเสร็จ	-	-	-	-	2.1
โดนไล่ที่หรือไฟไหม้บ้าน	-	-	-	-	1.8

4) เขตที่เป็นที่อยู่อาศัยเดิม

เขตที่เป็นที่อยู่อาศัยเดิมของกลุ่มตัวอย่างก่อนย้ายเข้าอยู่อาศัยในโครงการบ้านเอื้ออาทร พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีที่อยู่อาศัยเดิมอยู่ในเขตเดียวกับที่ตั้งโครงการบ้านเอื้ออาทรเพียงร้อยละ 26.8 และอยู่ในเขตที่มีพื้นที่ติดต่อกับเขตที่เป็นที่ตั้งโครงการ ร้อยละ 29.7 ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในเขตที่ห่างไกลออกไปจากเขตที่เป็นที่ตั้งโครงการเป็นสัดส่วนที่สูง คิดเป็นร้อยละ 43.5 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างประมาณ 2 ใน 5 เมื่อได้สิทธิ์ในโครงการบ้านเอื้ออาทรแล้ว จะต้องย้ายถิ่นที่อยู่อาศัยเป็นระยะทางที่ค่อนข้างไกล ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อ การประกอบอาชีพและการเดินทางไปทำงานได้

5) เหตุผลในการเลือกอยู่อาศัยในโครงการ

จากการสอบถามถึงเหตุผลที่สำคัญที่สุดที่ตัดสินใจซื้อบ้านเอื้ออาทรโดยให้เลือกตอบเพียง 1 ข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าต้องการมีบ้านเป็นของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 71.1 ซึ่งถือว่าเป็นธรรมชาติความต้องการของมนุษย์ เพราะที่อยู่อาศัยเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต รองลงมาคือกลุ่มตัวอย่างให้เหตุผลว่าเป็นเพราะราคาบ้านถูกเนื่องจากมีเงินอุดหนุนจากรัฐ ทำให้ที่ตั้งโครงการดี มีบริการจัดหาสินเชื่อให้เบ็ดเสร็จ และโดนไล่ที่หรือไฟไหม้บ้าน ร้อยละ 10.2, 7.2, 6.6, 2.1 และ 1.8 ตามลำดับ โดยมีเพียงร้อยละ 0.9 ที่ให้เหตุผลว่าพอใจในรูปแบบบ้าน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับความมั่นคงในการมีที่อยู่อาศัยมากกว่าการสนใจในรูปแบบบ้าน

4.3.2 ลักษณะทั่วไปเกี่ยวกับการอยู่อาศัยในโครงการบ้านเอื้ออาทร

การย้ายถิ่นที่อยู่อาศัยเข้าอยู่ในโครงการบ้านเอื้ออาทร ซึ่งเป็นชุมชนที่อยู่อาศัยใหม่และเป็นบ้านหลังใหม่ อาจทำให้วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของกลุ่มตัวอย่างเปลี่ยนไป ทั้งในด้านการเดินทางไปทำงาน ผลกระทบเกี่ยวกับการศึกษาของบุตร โอกาสในการหารายได้พิเศษ รายได้ของคู่สมรส รายได้รวม การผ่อนชำระค่าบ้าน การสูบบุหรี่และการดื่มสุรา ภาวะมวลร่างกาย และการเปลี่ยนแปลงในคุณภาพชีวิต โดยมีรายละเอียดตามที่แสดงไว้ในตารางที่ 4.4 ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

1) การเดินทางไปทำงาน

(1) เขตที่เป็นที่ตั้งของสถานที่ทำงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีสถานที่ทำงานอยู่ในเขตเดียวกับเขตที่เป็นที่ตั้งโครงการในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกับการมีสถานที่ทำงานอยู่ในเขตที่ห่างไกลออกไป คิดเป็นร้อยละ 37.5 และ 38.1 ตามลำดับ โดยมีกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 17.5 มีสถานที่ทำงานอยู่ในเขตที่มีพื้นที่ติดต่อกับเขตที่เป็นที่ตั้งโครงการ และร้อยละ 6.9 มีสถานที่ทำงานที่ไม่แน่นอน (เช่น ผู้ประกอบอาชีพขับรถแท็กซี่ หรืออาชีพขายตรง เป็นต้น) ซึ่งการที่มีสถานที่ทำงานอยู่ไกลจากที่ตั้งโครงการ อาจมีผลกระทบต่อ การเดินทางและค่าใช้จ่ายในการเดินทางได้

(2) ยานพาหนะที่ใช้ในการเดินทางไปทำงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างบางรายต้องเดินทางหลายต่อและใช้ยานพาหนะมากกว่า 1 ประเภท โดยมีสัดส่วนของการใช้รถโดยสารประจำทางมากกว่า ยานพาหนะประเภทอื่น คิดเป็นร้อยละ 37.2 รองลงมาคือ การใช้รถมอเตอร์ไซด์ส่วนตัว และรถยนต์ส่วนตัว ร้อยละ 27.0 และ 24.5 ตามลำดับ ส่วนที่เหลือมีสัดส่วนของการใช้ยานพาหนะแต่ละประเภทน้อยกว่า ร้อยละ 15 ได้แก่ การเดินทางโดยใช้รถสองแถว รถมอเตอร์ไซด์รับจ้าง รถตู้โดยสารประจำทาง และรถบริการของหน่วยงาน โดยคิดเป็นร้อยละ 14.3, 11.9, 7.2 และ 2.9 ตามลำดับ นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ยานพาหนะประเภทรถจักรยาน แท็กซี่ รถไฟ เรือ รถไฟฟ้า รถสามล้อและรถโยก (สำหรับคนพิการ) รวมกันคิดเป็นร้อยละ 3.0 ในขณะที่มีกลุ่มตัวอย่างบางส่วนที่ไม่ต้องใช้ยานพาหนะเพื่อเดินทางไปทำงาน เนื่องจากมีสถานที่ทำงานอยู่ในชุมชนหรือบริเวณใกล้เคียง คิดเป็นร้อยละ 12.3

2) ผลกระทบเกี่ยวกับการศึกษาของบุตร

จำนวนคนในครัวเรือนที่อยู่ในวัยเรียนได้รับผลกระทบในด้านการศึกษานี้เนื่องมาจากการย้ายถิ่นที่อยู่โดยเฉลี่ยครัวเรือนละ 0.22 คน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.56 คน ค่าต่ำสุดเท่ากับ 0 คน และค่าสูงสุดเท่ากับ 3 คน ทั้งนี้เมื่อแบ่งเป็นกลุ่มตามจำนวนคนที่ได้รับผลกระทบ พบว่า มีครัวเรือนร้อยละ 16.0 ที่มีคนในวัยเรียนได้รับผลกระทบ 1 ถึง 3 คน ส่วนที่เหลือเป็นครัวเรือนที่ไม่มีคนได้รับผลกระทบ คิดเป็นร้อยละ 84.0 สำหรับลักษณะของผลกระทบที่เกิดขึ้นกับคนในวัยเรียนคือ การเดินทางไปโรงเรียนไม่สะดวก โดยต้องเดินทางไกลขึ้น ระยะเวลาขึ้นรถหลายต่อ และเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางมากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 8.7 ส่วนที่เหลือต้องย้ายที่เรียนใหม่ และแยกกันอยู่หรือต้องออกจากโรงเรียนเพื่อมาทำงาน ร้อยละ 7.0 และ 0.3 ตามลำดับ โดยมีครัวเรือนร้อยละ 84.0 ที่ไม่ได้รับผลกระทบในเรื่องนี้ตามที่กล่าวมาแล้ว

3) โอกาสในการหารายได้พิเศษ

เนื่องจากประชากรกลุ่มเป้าหมายที่อยู่อาศัยในโครงการบ้านเอื้ออาทรเป็นผู้มีรายได้น้อย และบางส่วนมีรายได้ไม่มั่นคงและไม่เพียงพอต่อการใช้จ่าย ดังนั้น จึงจำเป็นต้องหารายได้พิเศษ นอกเหนือจากการทำงานปกติ อย่างไรก็ตาม โอกาสในการหารายได้พิเศษขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้าน เช่น ทำเลที่ตั้งโครงการ จำนวนคนที่เข้าอยู่อาศัยในโครงการ การจัดเตรียมพื้นที่สำหรับทำการค้า และเงินลงทุน เป็นต้น จากการสำรวจ พบว่า มีกลุ่มตัวอย่างที่มีโอกาสหารายได้พิเศษ คิดเป็นร้อยละ 18.3 แบ่งเป็นการหารายได้พิเศษโดยการขายของกินของใช้ ขายอาหาร รับจ้างเลี้ยงเด็ก และรับจ้างซักรีด ร้อยละ 4.2, 3.9, 1.9 และ 1.4 ตามลำดับ ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 6.9 หารายได้โดยการวาดแผนไทย รับจ้างเย็บผ้า ขับรถมอเตอร์ไซด์รับจ้าง สอนหนังสือ ซ่อมเครื่องไฟฟ้า ทำเหล็กดัด รับทำความสะอาด เก็บขยะ ปอกกระเทียม ทำของชำร่วย และทำงานในสหกรณ์บริการชุมชน สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีโอกาสในการหารายได้พิเศษมีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 44.0 โดยมีสาเหตุมาจากการมีงานประจำ

และต้องใช้เวลาในการเดินทางมาก กว่าจะกลับถึงบ้านก็เย็นแล้ว อีกทั้งบางรายต้องกลับไปเลี้ยงลูก จึงไม่มีเวลาเพียงพอที่จะหารายได้พิเศษเพิ่มเติมได้ นอกจากนี้ ยังมีสาเหตุมาจากการไม่มีช่องทางที่จะหารายได้พิเศษ เพราะทำเลที่ตั้งโครงการไม่เอื้ออำนวย มีจำนวนคนเข้าอยู่อาศัยน้อย การจัดพื้นที่ค้าขายยังไม่เป็นสัดส่วนแน่นอน ไม่ได้รับการช่วยเหลือจาก กคช. และไม่มีเงินลงทุน อย่างไรก็ตามก็ดี แม้ว่าประชากรเหล่านี้ส่วนใหญ่จะเป็นผู้มีรายได้น้อย แต่ก็มีกลุ่มตัวอย่างส่วนหนึ่งที่มีงานทำและมีรายได้ที่มั่นคง เป็นกลุ่มที่ระบุว่ายังไม่ประสงค์ที่จะหารายได้พิเศษ คิดเป็นร้อยละ 37.7

4) จำนวนคนในครัวเรือนที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ

ในแต่ละครัวเรือนมีจำนวนคนที่ไม่ได้ประกอบอาชีพและไม่มีรายได้ของตนเองโดยเฉลี่ยเท่ากับ 1.05 คน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.07 คน ค่าต่ำสุดเท่ากับ 0 คน และค่าสูงสุดเท่ากับ 6 คน และเมื่อแบ่งจำนวนคนที่ไม่ได้ประกอบอาชีพออกเป็น 3 กลุ่ม พบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่มีจำนวนคนที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ 1 ถึง 2 คน คิดเป็นร้อยละ 52.3 รองลงมาเป็นครัวเรือนที่ไม่มีคนที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 38.1 ส่วนที่เหลือร้อยละ 9.6 เป็นครัวเรือนที่มีจำนวนคนที่ไม่ได้ประกอบอาชีพอาศัยอยู่ด้วย 3 ถึง 6 คน

5) รายได้ของคู่สมรส

สำหรับรายได้ของคู่สมรสพบว่ามีรายได้โดยเฉลี่ย 7,689 บาทต่อเดือน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของรายได้ของคู่สมรสเท่ากับ 5,695 บาทต่อเดือน รายได้ต่ำสุดเท่ากับ 0 บาทต่อเดือน หรือเป็นคู่สมรสที่ไม่มีรายได้ และรายได้สูงสุดเท่ากับ 37,500 บาทต่อเดือน และเมื่อแบ่งเป็น 4 กลุ่มรายได้ พบว่า มีคู่สมรสที่ไม่มีรายได้จากการทำงาน คิดเป็นร้อยละ 16.8 มีรายได้ไม่เกิน 10,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 62.9 เป็นสัดส่วนสูงสุด รองลงมาคือ มีรายได้ระหว่าง 10,001-15,000 บาทต่อเดือน และมากกว่า 15,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 14.9 และ 5.4 ตามลำดับ

6) รายได้รวม

เมื่อนำรายได้ของผู้ตอบแบบสอบถามและคู่สมรสมารวมกัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีรายได้รวมโดยเฉลี่ย 15,616 บาทต่อเดือน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของรายได้รวมเท่ากับ 8,190 บาทต่อเดือน รายได้รวมต่ำสุดเท่ากับ 1,500 บาทต่อเดือน รายได้รวมสูงสุดเท่ากับ 50,000 บาทต่อเดือน และเมื่อแบ่งเป็น 2 กลุ่มรายได้คือ มีรายได้ไม่เกิน 22,000 บาทต่อเดือน ซึ่งเป็นข้อกำหนดด้านรายได้ของผู้มีสิทธิจองบ้านเอื้ออาทรในปี 2549 พบว่า มีสัดส่วนร้อยละ 84.2 ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้มากกว่า 22,000 บาทต่อเดือน มีสัดส่วนร้อยละ 15.8 ซึ่งอาจกล่าวได้ว่ากลุ่มตัวอย่างที่ได้สิทธิในโครงการบ้านเอื้ออาทรมีผู้ที่มีรายได้เกินหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ประมาณร้อยละ 16

ตารางที่ 4.4: อัตราร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของลักษณะทั่วไป
 เกี่ยวกับการอยู่อาศัยในโครงการบ้านเอื้ออาทรของกลุ่มตัวอย่าง (N=664)

รายการ	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ร้อยละ
เขตที่เป็นที่ตั้งของสถานที่ทำงาน					
อยู่ในเขตเดียวกับที่ตั้งโครงการ	-	-	-	-	37.5
อยู่ในเขตที่มีพื้นที่ติดกับเขตที่ตั้งโครงการ	-	-	-	-	17.5
อยู่ในเขตที่ห่างไกลออกไป	-	-	-	-	38.1
ที่ทำงานไม่แน่นอน	-	-	-	-	6.9
ยานพาหนะที่ใช้ในการเดินทางไปทำงาน					
รถเมล์ประจำทาง	-	-	-	-	37.2
รถสองแถว	-	-	-	-	14.3
รถตู้โดยสารประจำทาง	-	-	-	-	7.2
รถยนต์ส่วนตัว	-	-	-	-	24.5
รถมอเตอร์ไซด์รับจ้าง	-	-	-	-	11.9
รถมอเตอร์ไซด์ส่วนตัว	-	-	-	-	27.0
รถบริการของหน่วยงาน	-	-	-	-	2.9
อื่นๆ (จักรยาน แท็กซี่ รถไฟ เรือ รถไฟฟ้า)	-	-	-	-	3.0
ไม่ต้องเดินทางเนื่องจากทำงานในชุมชน	-	-	-	-	12.3
ผลกระทบเกี่ยวกับการศึกษาของบุตร (คน)	0	3	.22	.56	
ไม่ได้รับผลกระทบ	-	-	-	-	84.0
ได้รับผลกระทบ 1-3 คน	-	-	-	-	16.0
ลักษณะของผลกระทบ (การศึกษาของบุตร)					
การเดินทางไม่สะดวก	-	-	-	-	8.7
ย้ายที่เรียนใหม่	-	-	-	-	7.0
แยกกันอยู่ ออกจากโรงเรียนมาทำงาน	-	-	-	-	0.3
ไม่มีผลกระทบ	-	-	-	-	84.0
โอกาสในการหารายได้พิเศษ					
มีโอกาสในการหารายได้พิเศษ					
ขายของกินของใช้	-	-	-	-	4.2
ขายอาหาร	-	-	-	-	3.9
รับจ้างเลี้ยงเด็ก	-	-	-	-	1.9
รับจ้างซักรีด	-	-	-	-	1.4
อื่นๆ (นวดแผนไทย รับจ้างเย็บผ้า มอเตอร์ไซด์รับจ้าง สอนหนังสือ ซ่อมเครื่องไฟฟ้า ทำเหล็กดัด เก็บขยะ ทำความสะอาด ทำงานในสหกรณ์ฯ)	-	-	-	-	6.9

ตารางที่ 4.4: (ต่อ)

รายการ	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ร้อยละ
ไม่มีโอกาสในการหารายได้พิเศษ					
ไม่มีเวลา	-	-	-	-	33.0
ไม่มีช่องทาง	-	-	-	-	11.0
ยังไม่ประสงค์ที่จะหารายได้พิเศษ	-	-	-	-	37.7
จำนวนคนที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ	0	6	1.05	1.07	
0 คน	-	-	-	-	38.1
1-2 คน	-	-	-	-	52.3
3-6 คน	-	-	-	-	9.6
รายได้ของคู่สมรส (บาทต่อเดือน; N=463)	0	37,500	7,689	5,695	
ไม่มีรายได้จากการทำงาน	-	-	-	-	16.8
10,000 และน้อยกว่า	-	-	-	-	62.9
10,001-15,000	-	-	-	-	14.9
15,001 และมากกว่า	-	-	-	-	5.4
รายได้รวม (บาทต่อเดือน)	1,500	55,000	15,616	8,190	
ไม่เกิน 22,000	-	-	-	-	84.2
มากกว่า 22,000	-	-	-	-	15.8
อัตราการผ่อนชำระค่าบ้าน (บาทต่อเดือน)	1,000	5,000	1,726	550	
1,000-1,499	-	-	-	-	18.4
1,500-1,999	-	-	-	-	48.9
2,000-2,499	-	-	-	-	22.7
2,500 ขึ้นไป	-	-	-	-	9.6
ไม่ต้องผ่อนชำระ (ซื้อด้วยเงินสด)	-	-	-	-	0.3
ความพร้อมในการผ่อนค่าบ้านที่จะเพิ่มขึ้น					
คิดว่าสามารถผ่อนได้	-	-	-	-	42.2
ยังไม่ได้คิดเตรียมการในเรื่องนี้	-	-	-	-	16.4
ลดรายจ่าย หารายได้เพิ่มหรือเปลี่ยนอาชีพ	-	-	-	-	20.3
หารายได้เพิ่ม เก็บเงินออมไว้ ให้ลูกช่วยผ่อนต่อ	-	-	-	-	20.8
ไม่มีปัญหาเพราะซื้อด้วยเงินสด	-	-	-	-	0.3
การสูบบุหรี่					
ไม่สูบบุหรี่	-	-	-	-	80.1
สูบเป็นบางครั้ง	-	-	-	-	9.8
สูบเป็นประจำ	-	-	-	-	10.1

(ยังมีต่อ)

ตารางที่ 4.4: (ต่อ)

รายการ	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ร้อยละ
การดื่มสุราหรือเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์					
ไม่ดื่ม	-	-	-	-	55.1
ดื่มเป็นบางครั้ง	-	-	-	-	40.2
ดื่มเป็นประจำ	-	-	-	-	4.7
ภาวะมวลร่างกาย (กิโลกรัม ÷ เมตร²)					
ผอมมาก	14.69	41.02	22.78	3.97	
ผอม	-	-	-	-	2.3
ปกติ	-	-	-	-	24.8
อ้วน	-	-	-	-	49.1
อ้วนมาก	-	-	-	-	22.6
1.2					
การเปลี่ยนแปลงในคุณภาพชีวิต					
อยู่ที่เดิมดีกว่ามาก	1	5	3.62	.98	4.7
อยู่ที่เดิมดีกว่า	-	-	-	-	7.4
เหมือนเดิมหรือพอๆ กัน	-	-	-	-	23.3
อยู่บ้านเล็้อาทรดีกว่า	-	-	-	-	50.3
อยู่บ้านเล็้อาทรดีกว่ามาก	-	-	-	-	14.3

หมายเหตุ: รายได้ของผู้จ้งบ้านเล็้อาทรรวมกับคู่สมรสจะต้องไม่เกิน 22,000 บาทต่อเดือนในปี พ.ศ. 2549

7) การผ่อนชำระค่านบ้าน

ราคาขายบ้านเล็้อาทรพร้อมที่ดินสำหรับบ้านเดี่ยว 2 ชั้นและอาคารชุดแบบ 1 ห้องนอน หน่วยละ 390,000 บาท (ต้นทุนหน่วยละ 470,000 บาทหักเงินอุดหนุนจากรัฐหน่วยละ 80,000 บาท) และราคาขายอาคารชุดแบบเอนกประสงค์หน่วยละ 250,000 บาท (ต้นทุนหน่วยละ 330,000 บาทหักเงินอุดหนุนจากรัฐหน่วยละ 80,000 บาท) ซึ่ง กคช. กำหนดให้ผู้ซื้อผ่อนชำระเงินล่วงหน้า 3,600 บาท ส่วนที่เหลือผ่อนชำระได้ไม่เกิน 30 ปี โดยจะมีการปรับเพิ่มขึ้นทุกๆ 3 ปีอีก 5 ครั้ง ทั้งนี้ โดยมี สมมุติฐานว่ารายได้ของประชากรจะเพิ่มขึ้นในอนาคต ดังนั้น ในระยะแรกจึงกำหนดให้ผ่อนในสัดส่วนที่เหมาะสมกับรายได้ที่ได้รับในปัจจุบัน อัตราการผ่อนชำระในช่วง 3 ปีแรกสำหรับบ้านเดี่ยว 2 ชั้นและอาคารชุดแบบ 1 ห้องนอนเท่ากับ 1,500 บาทต่อเดือน ส่วนอัตราการผ่อนชำระสำหรับอาคารชุดแบบเอนกประสงค์เท่ากับ 1,000 บาทต่อเดือน อย่างไรก็ตาม การผ่อนชำระค่านบ้านของกลุ่มตัวอย่างแต่ละรายมีความแตกต่างกัน เนื่องจากระยะเวลาการผ่อนชำระไม่เท่ากันอันเนื่องมาจากอายุ ณ วันที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ของแต่ละรายไม่เท่ากัน โดยสถาบันการเงินกำหนดให้ผู้กู้ผ่อนชำระได้จนถึงอายุ 70 ปี ดังนั้น จึงพบว่าค่าเฉลี่ยของการผ่อนชำระค่านบ้านต่อเดือนเท่ากับ 1,726 บาท ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

เท่ากับ 550 บาท ค่าต่ำสุดเท่ากับ 1,000 บาท และค่าสูงสุดเท่ากับ 5,000 บาท ทั้งนี้ เมื่อแบ่งกลุ่ม การผ่อนชำระตามวงเงินออกเป็น 3 กลุ่ม พบว่า มีกลุ่มตัวอย่างที่ผ่อนชำระค่าบ้าน 1,000 บาท ถึง 1,499 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 18.4 ซึ่งกลุ่มที่ผ่อนชำระในอัตรานี้เป็นกลุ่มที่เลือกซื้ออาคารชุด แบบเอนกประสงค์ทั้งหมดเพราะผ่อนน้อยกว่า 1,500 บาทต่อเดือน สำหรับกลุ่มที่ผ่อนชำระค่าบ้าน ระหว่าง 1,500 ถึง 1,999 บาทต่อเดือน มีอยู่ร้อยละ 48.9 และผ่อนชำระ 2,000 บาทขึ้นไปต่อเดือน มีอยู่ร้อยละ 32.3 โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่ซื้อบ้านเพื่ออาหารด้วยเงินสด ร้อยละ 0.3 หรือ 2 ราย ซึ่งจากการ สอบถามเพิ่มเติมทราบว่า เป็นผู้ที่ยังไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองจริง และได้เก็บเงินสะสมมาเป็นเวลา หลายปีจึงเลือกซื้อด้วยเงินสด เพราะไม่ต้องการมีภาระค่าดอกเบี้ย

สำหรับอัตราการผ่อนชำระค่าบ้าน ซึ่งจะเพิ่มขึ้นแบบขั้นบันไดในระยะต่อไป โดยมี อัตราสูงสุดอยู่ที่ประมาณ 3,200 บาทต่อเดือน ณ ปีที่ 12 ของสัญญาที่กำหนดไว้ 30 ปี พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 42.2 มีความพร้อมที่จะสามารถผ่อนชำระได้โดยไม่ต้องเตรียมการเพิ่มเติม ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 16.4 ตอบว่ายังไม่ได้คิดเตรียมการในเรื่องนี้ อย่างไรก็ตาม มีกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 41.1 ที่ตอบว่าได้เตรียมความพร้อมในการผ่อนชำระค่าบ้านที่จะเพิ่มขึ้นในอนาคตโดยการ ลดรายจ่าย หายรายได้เพิ่มหรือเปลี่ยนอาชีพ ร้อยละ 20.3 และหายรายได้เพิ่ม เก็บเงินออมไว้ หรือให้ลูก ช่วยผ่อน ร้อยละ 20.8 ส่วนที่เหลือร้อยละ 0.3 คือกลุ่มตัวอย่างที่ซื้อด้วยเงินสดตามที่กล่าวไว้แล้ว

8) การสูบบุหรี่และดื่มสุรา

พฤติกรรมเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ของกลุ่มตัวอย่างจัดอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่สูงมากนัก เนื่องจาก กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ 80.1 ไม่สูบบุหรี่ ในขณะที่มีผู้สูบบุหรี่เป็นบางครั้ง ร้อยละ 9.8 และสูบบุหรี่เป็นประจำ ร้อยละ 10.1 สำหรับพฤติกรรมเกี่ยวกับการดื่มสุราหรือเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ พบว่า มีกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ดื่มสุรา ร้อยละ 55.1 ในขณะที่มีผู้ดื่มสุราเป็นบางครั้ง ร้อยละ 40.2 และดื่มสุรา เป็นประจำ ร้อยละ 4.7 ซึ่งถือว่าโดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมไม่นิยมการสูบบุหรี่ในสัดส่วน ที่สูงกว่าการไม่ดื่มสุรา

9) ภาวะมวลร่างกาย

ภาวะมวลร่างกายคำนวณโดยใช้น้ำหนักตัว (กิโลกรัม)หารด้วยความสูง (เมตร) ยกกำลังสอง ผลลัพธ์ที่ได้ คือ ดัชนีมวลร่างกาย (สูตรจิต สุนทรธรรม, 2544:112) โดยมวลร่างกาย ในระดับปกติ มีค่าดัชนีอยู่ระหว่าง 20.0-24.99 กิโลกรัมต่อตารางเมตร สำหรับมวลร่างกายที่จัดว่าผอม และผอมมาก มีค่าดัชนีอยู่ระหว่าง 17.0-19.99 และน้อยกว่า 17.0 ตามลำดับ ส่วนมวลร่างกายที่จัดว่าอ้วน และอ้วนมาก มีค่าดัชนีอยู่ระหว่าง 25.0-34.99 และ 35.0 ขึ้นไป ตามลำดับ ผลจากการสำรวจ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีภาวะมวลร่างกายในระดับปกติ คิดเป็นร้อยละ 49.1 ผอมและผอมมาก ร้อยละ 24.8

และ 2.3 ตามลำดับ ในขณะที่มีกลุ่มตัวอย่างที่มีมวลร่างกายอ้วน และอ้วนมาก ร้อยละ 22.6 และ 1.2 ตามลำดับ

10) การเปลี่ยนแปลงในคุณภาพชีวิต

การย้ายถิ่นที่อยู่อาศัยเข้าอยู่ในโครงการบ้านเอื้ออาทรย่อมทำให้วิถีชีวิตและความเป็นอยู่เปลี่ยนแปลงไป และเมื่อให้กลุ่มตัวอย่างประเมินการเปลี่ยนแปลงในคุณภาพชีวิตระหว่างก่อนและหลังเข้าอยู่อาศัยในโครงการบ้านเอื้ออาทร พบว่า กลุ่มตัวอย่างประเมินว่าคุณภาพชีวิตเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.62 คะแนน จากคะแนนเต็ม 5 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.98 คะแนน ค่าต่ำสุดเท่ากับ 1 คะแนน และค่าสูงสุดเท่ากับ 5 คะแนน ทั้งนี้ เมื่อแบ่งอันดับของการเปลี่ยนแปลงในคุณภาพชีวิตออกเป็น 5 ระดับ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประเมินว่าคุณภาพชีวิตเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับที่อยู่อาศัยที่เดิม โดยระบุว่า การอยู่อาศัยในบ้านเอื้ออาทรดีกว่า และดีกว่ามาก คิดเป็นร้อยละ 50.3 และ 14.3 ตามลำดับ ในขณะที่มีกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 23.3 ประเมินว่า มีระดับคุณภาพชีวิตเหมือนเดิม และร้อยละ 7.4 และ 4.7 ประเมินว่าการอยู่ที่เดิมมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าและดีกว่ามาก ตามลำดับ

4.4 สิ่งอำนวยความสะดวกหรือบริการที่จำเป็นมากที่สุดต่อการอยู่อาศัยในโครงการ

แนวคิดในการออกแบบและจัดทำโครงการบ้านเอื้ออาทร คือ การจัดให้มีระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการพื้นฐานที่จำเป็น ประกอบด้วย ระบบไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ สวนพักผ่อน ลานจอดรถ ส่วนพาณิชยกรรม ลานค้าขาย ลานกีฬา ศูนย์ชุมชน ห้องสมุดชุมชน ศูนย์รับเลี้ยงเด็ก ระบบบำบัดน้ำเสีย และระบบรักษาความปลอดภัยในชุมชน เป็นต้น

จากการสอบถามผู้อยู่อาศัยที่เป็นกลุ่มตัวอย่างว่า สิ่งอำนวยความสะดวกหรือบริการที่จำเป็นมากที่สุดต่อการอยู่อาศัยในโครงการบ้านเอื้ออาทร 3 ลำดับแรกคืออะไร (ตามที่แสดงไว้ในตารางที่ 4.5) พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่าระบบรักษาความปลอดภัยเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดเป็นอันดับแรก โดยได้รับการเลือกเป็นอันดับ 1 คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 34.3 รองลงมาคือ การจัดให้มีป้อมตำรวจ และบริการรถรับจ้างภายในโครงการ โดยได้รับการเลือกเป็นอันดับ 2 และ 3 คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 13.6 และ 13.4 ตามลำดับ ซึ่งจะเห็นว่า มีสัดส่วนแตกต่างจากระบบการรักษาความปลอดภัยที่ได้รับการเลือกเป็นอันดับแรกค่อนข้างมาก อย่างไรก็ตาม การเลือกการจัดให้มีป้อมตำรวจเป็นอันดับ 2 ก็เป็นเรื่องเกี่ยวกับความปลอดภัย แสดงให้เห็นว่าความปลอดภัยเป็นเรื่องที่ผู้อยู่อาศัยให้ความสำคัญอย่างมาก หรืออาจเป็นไปได้ว่าสภาพแวดล้อมและบรรยากาศโดยทั่วไปในโครงการบ้านเอื้ออาทร มีสิ่งบ่งบอกถึงความไม่ปลอดภัยก็เป็นได้

ตารางที่ 4.5: อัตราร้อยละของการจัดอันดับสิ่งอำนวยความสะดวกหรือบริการ
ที่จำเป็นมากที่สุดต่อการอยู่อาศัยในโครงการ 3 ลำดับแรก (N=664)

สิ่งอำนวยความสะดวกหรือบริการ	การจัดอันดับความจำเป็นมากที่สุด 3 ลำดับแรก [*]			
	1	2	3	ไม่ถูกเลือก
1. ระบบรักษาความปลอดภัย	34.3	22.0	13.4	30.3
2. บ่อมสำรวจ	13.6	13.6	11.6	61.8
3. บริการรถรับจ้างภายในโครงการ	13.4	8.9	6.5	71.2
4. สวนพักผ่อนส่วนกลาง	9.8	4.5	7.4	78.3
5. ตลาดดาว	8.3	14.2	13.9	63.7
6. สนามเด็กเล่น	3.9	4.4	5.1	86.6
7. ศูนย์รับเลี้ยงเด็ก	3.6	6.8	4.4	85.2
8. ลานกีฬา	3.2	5.7	7.7	83.4
9. สหกรณ์บริการชุมชน	2.3	5.3	7.5	84.9
10. ตลาดนัด	1.8	4.1	8.0	86.1
11. โทรศัพท์สาธารณะ	1.2	4.2	4.7	89.9
12. ชมรมผู้สูงอายุ	1.2	2.0	2.7	94.1
13. สาธารณูปโภคอื่นๆ ^{**}	1.2	0.3	1.7	96.8
14. ห้องสมุดชุมชน	1.1	3.8	3.8	91.4
15. ร้านสะดวกซื้อ	0.6	0.2	0.2	99.0
16. สถานพยาบาลหรือสถานเอนามัย	0.3	0.2	0.5	99.0
17. พื้นที่ทำการค้า	0.2	0.2	0.5	99.1
18. ศูนย์ดูแลสิ่งแวดล้อมและรักษาระเบียบชุมชน ^{***}	0.2	0.0	0.8	99.0

* การเรียงลำดับสิ่งอำนวยความสะดวก ถือหลักตามการเลือกเป็นอันดับที่ 1 เป็นหลัก

** หมายถึง รถโดยสารประจำทาง ไฟฟ้าสองส่วนกลาง ที่จอดรถแบบมีหลังคา สระว่ายน้ำ ตู้ไปรษณีย์ สายตรวจ เสียงตามสาย

*** หมายถึง การดูแลระบบบำบัดน้ำเสีย การจัดเก็บขยะ การทำความสะอาดพื้นที่ส่วนกลางและในอาคารชุด

ส่วนการเลือกบริการรถรับจ้างภายในโครงการเป็นอันดับ 3 แสดงให้เห็นว่าเป็นบริการที่ผู้อยู่อาศัยให้ความสำคัญค่อนข้างมาก ทั้งนี้เพราะการอยู่อาศัยในโครงการบ้านเอื้ออาทรจำเป็นต้องพึ่งพาบริการรถรับจ้าง เนื่องจากเป็นโครงการขนาดปานกลางถึงขนาดใหญ่ ซึ่งมีระยะทางในการเดินทางเข้าออกภายในโครงการที่ค่อนข้างไกล นอกจากนั้น บางโครงการมีที่ตั้งอยู่ห่างจากเส้นทางคมนาคมสายหลักที่ไกลเกินกว่าการใช้วิธีการเดินเท้า และจากการสังเกตการณ์ในภาคสนาม พบว่า ทุกโครงการที่สำรวจมีรถมอเตอร์ไซค์รับจ้างให้บริการ

สำหรับสิ่งอำนวยความสะดวกหรือบริการที่จำเป็นมากที่สุดในลำดับต่อไป พบว่า อันดับ 4 ถึงอันดับ 10 คือ สวนพักผ่อนส่วนกลาง ตลาดดาว สนามเด็กเล่น ศูนย์รับเลี้ยงเด็ก ลานกีฬา

สหกรณ์บริการชุมชน และตลาดนัด ตามลำดับ และอันดับ 11 ถึงอันดับ 18 คือ โทรศัพท์สาธารณะ ชมรมผู้สูงอายุ สาธารณูปโภคอื่นๆ (ได้แก่ รถโดยสารประจำทาง ไฟฟ้าส่องสว่างส่วนกลาง ที่จอดรถแบบมีหลังคา สระว่ายน้ำ ตู้ไปรษณีย์ สายตรวจ และเสียงตามสาย) ห้องสมุดชุมชน ร้านสะดวกซื้อ สถานพยาบาลหรือสถานเอนามัย พื้นที่ทำการค้า ศูนย์ดูแลสิ่งแวดล้อมและรักษาระเบียบชุมชน ตามลำดับ

จากข้อมูลดังกล่าวมานี้ อาจพิจารณาได้ว่า แนวคิดในการออกแบบและจัดทำโครงการ (ตามที่สรุปไว้ในหัวข้อ 4.1 ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ) สอดคล้องกับความต้องการของผู้อยู่อาศัยที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยเรื่องระบบการรักษาความปลอดภัยและการเดินทางนับว่าเป็นเรื่องที่อยู่อาศัยให้ความสำคัญมากกว่าเรื่องอื่นๆ

กล่าวโดยสรุป ในบทนี้ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งเป็นการศึกษานโยบายและแนวทางในการจัดทำโครงการบ้านเอื้ออาทร ประกอบด้วย เงินอุดหนุนจากรัฐ ทำเลที่ตั้งโครงการ รูปแบบที่อยู่อาศัย การสร้างวัฒนธรรมเอื้ออาทร และการบริหารชุมชนและให้บริการชุมชน รวมทั้งการสังเกตการณ์ในภาคสนาม ประกอบด้วย สัดส่วนการเข้าอยู่อาศัย ความสะอาดและความเป็นระเบียบในชุมชน การรักษาความปลอดภัยในชุมชนและการให้บริการของผู้รับบริหารชุมชน ตลอดจนผลการศึกษาลักษณะทั่วไปของกลุ่มอย่างที่เป็นตัวแปรอิสระในระดับปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ การศึกษา สถานภาพการทำงาน รายได้ องค์ประกอบของครอบครัว การมีโรคประจำตัว และสถานภาพการครอบครองที่อยู่อาศัยเดิม และลักษณะทั่วไปของกลุ่มอย่างที่เป็นตัวแปรอิสระในระดับปัจจัยผ่าน ประกอบด้วย จำนวนคนที่อยู่อาศัยในครัวเรือน ขนาดพื้นที่ที่สอยต่อคน จำนวนคนที่เป็นภาระเลี้ยงดู จำนวนคนที่ได้รับผลกระทบเกี่ยวกับการทำงาน ระยะเวลาในการเดินทางไปทำงาน ฐานะทางการเงิน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน การเป็นสมาชิกสหกรณ์บริการ การมีเวลาว่างเพื่อการพักผ่อน ระยะเวลาในการออกกำลังกาย ปัญหาและอุปสรรคในการอยู่อาศัย และระยะเวลาที่คาดว่าจะอยู่อาศัย ในโครงการ ซึ่งเป็นปัจจัยที่จะนำไปใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์กับปัจจัยผลผลิตหรือคุณภาพชีวิต ส่วนลักษณะทั่วไปด้านอื่นๆ ของกลุ่มตัวอย่าง เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นข้อมูลประกอบการทำความเข้าใจและคำอธิบายปัจจัยและลักษณะต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยในโครงการบ้านเอื้ออาทร และสามารถนำไปใช้ประกอบการวางแผนและจัดทำโครงการในส่วนที่เกี่ยวข้องได้ในโอกาสต่อไป